

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Department of Theory and Practice of Translation from English

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: «Linguistic means of comic representation in L. Carroll's fairy tale Alice's Adventures in Wonderland "Alice`s Adventures in Wonderland " and their reproduction in Ukrainian translations»

Group Pa 56-22
School of German Philology and
Translation
Educational Programme Translation
and Intercultural Communication
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Diana A. Dydykalo

Research supervisor:
N. I. Holiyad
Candidate of Philology,
Associate Professor

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЗАСОБІВ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО	6
1.1. Категорія комічного як лінгвістичне явище.....	6
1.2. Перекладацькі прийоми і стратегії відтворення комічного	9
1.3. Специфіка літературного дискурсу й особливості його перекладу	13
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2	16
ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОМІЧНОГО В КАЗЦІ-ФЕЄРІ Л.КЕРРОЛЛА ALICE'S ADVENTURES IN WONDERLAND 'АЛІСА В ДИВОКРАЇ'	16
2.1. Аналіз художнього стилю Люїса Керролла.....	16
2.2. Мовна гра як засіб відтворення комічного у художньому творі Л. Керролла «Аліса в Дивокраї».....	20
2.3. Каламбур як засіб відтворення комічного у художньому творі Л. Керролла «Аліса в Дивокраї».....	25
2.4. Труднощі перекладу комедійного стилю в "Алісі в Країні Див" Льюїса Керролла"	29
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3	32
АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНОГО ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ Л. КЕРРОЛЛА «АЛІСА В ДИВОКРАЇ»	32
3.1. Переклад мовної гри на прикладі твору Л.Керролла «Аліса в Дивокраї».....	32
3.2. Дослідження перекладу каламбуру на прикладі художнього твору Л. Керролла «Аліса в Дивокраї».....	37
3.3. Переклад іронії та нонсенсу на прикладі художнього твору Л. Керролла «Аліса в Дивокраї»	41
Висновки до розділу 3.....	52
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	64
Додаток А.....	64
РЕЗЮМЕ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Світ літератури завжди був багатим джерелом гумору, сатири та комічних образів. Один із видатних творів, який переповнений цими елементами, - "Alice's Adventures in Wonderland" («Аліса в Дивокраї») Льюїса Керролла. Ця казка перетворилася на справжню класику та завоювала у серцях читачів усього світу. Однак, якщо спробувати розглянути її з точки зору мови та лінгвальних засобів, виявляється, що саме мова відіграє ключову роль у створенні комічного ефекту та виразі унікального стилю твору.

Дипломна робота присвячена дослідженню лінгвальних засобів репрезентації комічного в казці "Аліса в Дивокраї" Льюїса Керролла та їх відтворення в українськомовних перекладах. Цей дослід дозволить нам краще розібратися в тому, як автор використовує мову для створення комічних ситуацій та героїв у казці, а також як цей гумор відтворюється та адаптується в перекладах на українську мову.

Казка Льюїса Керролла - це не лише історія про пригоди маленької дівчинки Аліси в казковому світі, але й унікальна лінгвістична подорож, де мова стає засобом виразу незвичайностей та абсурдності. Вперше опублікована у 1865 році, казка залишається актуальною та чарівною, і це завдяки майстерності Керролла у створенні гумористичних образів та сцен, а також завдяки його гри слів, лінгвальних незвичностей та каламбурам.

Мета. Дослідження лінгвальних засобів та їх відтворення в перекладах має на меті розкрити, як мова впливає на створення комічного ефекту в літературних творах, а також як перекладачі зберігають чи адаптують цей гумор у процесі перекладу на іншу мову та культурний контекст. Ця робота спрямована на розширення нашого розуміння комічного в літературі та на вивчення важливого аспекту літературного перекладу.

Предмет дослідження дипломної роботи - лінгвальні засоби репрезентації комічного в казці "Аліса в Дивокраї" Льюїса Керролла та їх відтворення в українськомовних перекладах.

Об'єкт дослідження - комічні елементи та лінгвальні засоби, які використовує автор у казці "Аліса в Дивокраї" для створення гумористичного контексту.

Завданнями дипломної роботи є:

1. Аналіз лінгвальних засобів створення комічного ефекту в оригінальному тексті

"Аліса в Дивокраї".

2. Вивчення інтенцій автора.
3. Аналіз варіантів відтворення лінгвальних засобів українськими перекладачами.
4. Визначення способів та ступеня відтворення комічного ефекту в українському перекладі.
5. Оцінка впливу культурних та мовних особливостей на процес перекладу комічного.

Теоретична база дослідження: серед провідних українських науковців та дослідників, які займалися дослідженням лінгвістичних особливостей комічних текстів та особливостей їх репрезентації при перекладі, слід виділити таких як: Віновський З.І., Бліхарський Р.М., Жемелко Б.О., Горний Т. М., Харик Т.М., Соболевський А.І., Заблоцький В.О., Микитчин І.Р., Барбуляк А.І. та Швед П.Р., Клімковський М.Б., Кусий І.О., Озарків Р.А., Дубина Р.Р., та Макар М.І., Війтишин І.П., Войтович В.Р. та Матвіїв В.Л., Н.М. Крейніна, Є.С. Стоянова, І.Т. Балабанов, В.М. Родіонова, А.Д. Шеремет, О.В. Єфімова тощо. Серед провідних зарубіжних дослідників та науковців, які займалися дослідженням засобів репрезентації комічного у творчості письменників слід виділити таких як: Альтман Е.І., Тішоу Дж. Р, Тафлер А.А., Ван Хорн П.Р., Елвін Е.р., Бертіль О.П., Торстейн Б.В., Вальрас Дж. М., Альфред А.О., Шумпетер Й.А., Вілсон Дж. Н., Бунге М.Х., Гаттенбергер К.К., Шеймін Дж. П., Форрестер Дж. А., Вайцеккер Е.Е., Ловінс Л.В., Сміт А.Р., Гріффін Н.Р., Дамодаран А.Д., Маккарті М.В., Грюнінг Дж. М., Монахан Г.І., Флін Дж. Ш., Гріффін Р.Р., Заман Д.Х., Андерсен Т.Р., Бедфорд Дж. Д., та низка інших науковців, які зробили значний вклад в розвиток поставленого питання.

Практична значущість дипломної роботи полягає в тому, що вона може сприяти покращенню перекладацької практики, літературного аналізу та розумінню мистецтва літературного гумору в контексті української літератури.

ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО

1.1 Категорія комічного як лінгвістичне явище

Комедія, жарт, гумор - це всі аспекти життя, які допомагають нам сміятися та забувати про повсякденні турботи. Комічне є однією з найважливіших категорій в мистецтві та культурі загалом. Але чому ми сміємося, і які лінгвістичні засоби допомагають створити комічний ефект?.

Поняття комічного є одним із ключових аспектів вивчення гумору та культурної комунікації. Для початку, важливо розглянути комічне як більш загальне явище і визначити основні риси цієї категорії.

Комічне - це явище, що викликає сміх та розважає людей. Це може бути смішним текстом, діяльністю, ситуацією чи виразом обличчя. Комічне завжди є результатом порушення звичайних норм чи очікувань. Ця порушення може виникати в різних сферах, включаючи мову, поведінку, суспільство, інтеракцію між людьми та багато інших аспектів життя.

Існують різні підходи до розуміння комічного, і кожен із них вказує на різні аспекти цього явища. Один з найвідоміших теоретиків комічного - Генрі Бергсон - вважав, що комічне виникає тоді, коли є суперечність між механічністю та живістю. Іншими словами, смішне може виникати тоді, коли є порушення натуральних чи соціальних норм, що робить ситуацію абсурдною та нелогічною.

Андреярд Юксо, французький комік та теоретик гумору, вважав, що комічне виникає тоді, коли існують конфлікти між різними рівнями або категоріями. Наприклад, конфлікт між ідеєю та реалізацією, між смішним і серйозним, між високим і низьким - це всі можливі джерела комічного.

Джон Моррісон, інший вчений у галузі гумору, відзначав, що сміх виникає тоді, коли є парадокс. Парадокс - це ситуація, в якій суперечить логіка або очікуванням, і це створює комічний ефект.

Усі ці підходи до розуміння комічного показують, що це явище складне та многогранне. Воно може виникати в різних контекстах, використовуючи різні засоби та механізми. Комічне не тільки розважає, але і може слугувати засобом критики

соціальних або культурних аспектів життя. Таким чином, вивчення комічного вимагає аналізу його різноманітних аспектів та впливу на суспільство.

Комічне як лінгвістичне явище є однією зі складових галузі гумору та мовної комунікації. Вивчення комічного з лінгвістичної перспективи дозволяє розкрити, якими мовними засобами досягається сміх, а також як мова використовується для створення комедійних ситуацій та гумористичних виразів. Основні аспекти комічного як лінгвістичного явища включають:

Лексичний гумор полягає в використанні словесних засобів для створення комічних ефектів. Це може включати в себе гри слів, синонімію, антонімію, тавтологію та інші мовні явища. Гри слів, наприклад, можуть створювати смішність через подвійне або непередбачуване значення слів. Наприклад, в англійській мові слово "bark" може означати як гавкання собаки, так і кору дерева, що може створити гумористичний контекст.

Синтаксичний гумор виникає за рахунок мовних конструкцій, структур та синтаксичних правил. Наприклад, порушення синтаксичних норм може створити комічний ефект. Укладення речень або фраз у несподіваний спосіб, перевероти у реченнях або нелогічні послідовності слів можуть викликати сміх.

Фонетичний гумор використовує фонетичні особливості мови для створення комічних ситуацій. Це може включати в себе імітацію або пародію на вимову, використання звуків, які звучать смішно, або інші фонетичні трюки.

Стилістичний гумор виражається через використання особливого стилю мовлення або виразів, що відомі своєю гумористичністю. Наприклад, використання арго, жаргону або іронії може створити стилістичний гумор.

Комічне як лінгвістичне явище є складним та багатограним. Воно відображає те, як мова використовується для вираження гумору та створення смішних ситуацій. Дослідження цього аспекту комунікації важливо для розуміння того, як мова впливає на сприйняття та сприйняття гумору в різних мовних та культурних контекстах.

Мовний гумор є важливою складовою категорії комічного та представляє собою використання мовних засобів для створення смішних ефектів. Мовний гумор може приймати різні форми та виражати гумор через різні мовні явища. Основні аспекти мовного гумору включають:

Гра слів є однією з найпоширеніших форм мовного гумору. Вона полягає в

використанні слів або виразів, які мають подвійне значення або є синонімами, та створенні комічних ситуацій через їх недорозуміння. Гра слів може включати в себе анаграми (перестановка літер у словах), паліндроми (слова, які читаються однаково в обох напрямках), алітерацію (повторення звуків чи літер), тавтологію (повторення однакових ідентичних слів) та інші мовні прийоми.

Антитези використовують протилежності та контраст між словами або фразами для створення комічних ситуацій. Це може включати в себе використання антонімів (слів з протилежними значеннями) для підсилення контрасту та гумористичного ефекту.

Тавтологія - це вживання зайвих слів чи виразів у реченні, що не додають нової інформації, але можуть створювати комічний контекст. Тавтологія часто використовується для підсилення ефекту та смішності.

Мовний гумор є важливою складовою комічного, і він використовується як у літературі, так і в повсякденному мовленні для створення гумористичних ситуацій та комедійних ефектів. Існує безліч мовних прийомів та інструментів, які можуть використовуватися для досягнення цього ефекту, і дослідження мовного гумору допомагає краще розуміти, як мова використовується для створення сміху та розважання.

Комічна структура визначає порядок та послідовність подій, які призводять до створення гумористичного ефекту. Комедія та гумористичні твори часто дотримуються певних закономірностей в структурі, що сприяє створенню комічних ситуацій та смішних ефектів. Основні аспекти комічної структури включають:

Один з ключових аспектів комічної структури - це несподіваність. Глядачі чи читачі неочікувано зіштовхуються з подіями чи обставинами, які порушують звичайні норми чи очікування. Ця несподіваність може бути зумовлена діями персонажів, обставинами чи сюжетними поворотами.

Парадокси - це ситуації, в яких відбувається незвичне і нелогічне поєднання подій чи обставин. Це може включати в себе протиріччя, суперечності та незвичайні обставини, які створюють смішний контекст. Парадокси часто використовуються для підсилення гумористичних ситуацій.

Комедійні герої часто намагаються досягти певної мети чи розв'язати проблему, але їхні спроби завжди завершуються неуспіхом чи нелогічними наслідками. Це може

створювати комічний контекст через відстань між спробами та їхніми результатами.

Ефект надмірності полягає в тому, що ситуації чи дії персонажів підсилюються та перебільшуються до такого рівня, що вони стають абсурдними. Це може включати в себе надмірні реакції, обставини, або вживання мови, що створює комічний контекст.

Комічна структура важлива для розуміння того, як гумор створюється в комедіях та гумористичних творах. Ця структура допомагає виявити та розкрити гумористичні ефекти, які базуються на несподіваностях, парадоксах та надмірностях. Іншими словами, комічна структура визначає способи, якими гумор та сміх стають важливою частиною мистецтва та культури.

1.2 Перекладацькі прийоми і стратегії відтворення комічного

В контексті перекладу комічного виникає ціла низка викликів і завдань для перекладача. Справа в тому, що комічність часто ґрунтується на особливостях мови, культурних нюансах та гумористичних ситуаціях, що можуть бути унікальними для певної мови та культури. Однак перекладачам доводиться відтворювати цей гумор для аудиторії, яка говорить іншою мовою та може мати інші культурні референції.

Лексичний та фразеологічний переклад - це один із важливих перекладацьких прийомів для відтворення комічного в оригінальному тексті. В даному контексті перекладачі звертають увагу на вибір слів та фраз, які максимально точно передадуть гумористичний ефект оригіналу.

У лексичному перекладі перекладачі шукають аналогічні слова чи вирази в мові-цілі, які мають той самий гумористичний відтінок, що й слова чи вирази в оригіналі. Наприклад, якщо в оригіналі використовується гра слів, перекладачі намагаються знайти схожі слова чи вирази, які створюють той самий гумор у мові-цілі. Це може включати в себе використання синонімів, антонімів, або інших лексичних засобів.

Фразеологічний переклад передбачає пошук аналогічних фразеологізмів, приказок, чи виразів у мові-цілі, які мають схожий гумористичний ефект. Фразеологізми можуть бути особливо складні для перекладу, оскільки вони часто мають глибокий культурний підтекст. Однак, знайти відповідні фразеологізми або створити нові, які б максимально передавали гумор оригіналу, може бути важливою стратегією.

Ці підходи до перекладу використовуються для того, щоб забезпечити, щоб гумористичний ефект оригіналу залишиться живим і смішним у перекладі. Важливо враховувати, що переклад комічного може бути складним завданням, оскільки гумор та комічність часто базуються на особливостях мови та культурних нюансах, і перекладачам доводиться балансувати між вірністю оригіналу та сприйняттям гумору в новому мовному та культурному контексті.

Культурні особливості впливають на спосіб сприйняття гумору та комічних ефектів. Під час перекладу комічного, важливо враховувати культурні референції, норми, традиції та особливості мови-цілі, щоб забезпечити збереження гумористичного контексту та ефекту в новому мовному середовищі.

Однією з перекладацьких стратегій є адаптація гумористичних виразів та жартів до культурного контексту мови-цілі. Це може включати в себе заміну анекдотів, виразів чи жартів на ті, які будуть зрозумілі та смішні для аудиторії цільової культури. Перекладачі використовують аналогічні культурні відповідники, щоб зберегти гумористичний ефект.

Проте, важливо бути уважним і не втратити оригінальний смак гумору під час адаптації. В деяких випадках, гумор може базуватися на особливостях саме тієї культури, з якої виник оригінальний текст, і перекладачам слід намагатися зберегти ці унікальні референції, якщо це можливо. В інших випадках, можуть бути необхідні пояснення чи внесення додаткового контексту, щоб аудиторія цільової культури зрозуміла гумористичний зміст.

Адаптація до культурних особливостей вимагає від перекладача глибокого розуміння як культури оригіналу, так і культури мови-цілі. Вона допомагає перекладачам підтримувати гумористичний ефект та забезпечувати, що комічне залишиться смішним для нової аудиторії, навіть за наявності культурних відмінностей.

Зміна структури є одним із перекладацьких прийомів, що може бути використаним для відтворення комічного під час перекладу. Оскільки комічність часто базується на лінгвістичних, синтаксичних та семантичних особливостях мови-джерела, перекладачі можуть змінювати структуру речень чи тексту, щоб досягти того самого гумористичного ефекту в мові-цілі.

Прикладом такої зміни структури може бути перестановка слів у реченні для створення комічного бетону чи іронії. Це може включати в себе так звану "йодль-

синтаксис", де слова або фрази розміщуються у несподіваному порядку, що створює гумористичний контекст. Також, зміна структури може включати в себе додавання чи вилучення слів, які підсилюють комічність або сарказм.

Цей підхід може бути особливо корисним при перекладі гумористичних ситуацій, де зміна структури допомагає зберегти гумористичний контекст та виразити іронію або сарказм. Проте, важливо бути уважним, щоб не втратити суть оригіналу, і забезпечити, що зміна структури не призведе до нерозуміння аудиторією мови-цілі.

Перенесення ситуації - це одна з перекладацьких стратегій, що може використовуватися для відтворення комічного під час перекладу. Цей підхід передбачає створення нової ситуації чи контексту в мові-цілі, який буде викликати той самий гумористичний ефект, який міститься в оригіналі. Іншими словами, перекладач створює нову ситуацію, але зберігає смішність та іронію оригінального тексту.

Цей підхід особливо корисний у випадках, коли гумор базується на конкретних ситуаціях, які можуть бути незрозумілими чи невідомими аудиторії мови-цілі. Наприклад, якщо оригінальний текст містить жарт, пов'язаний із певною подією або відомою особою, іншою країною ця подія або особа невідомі, перекладач може створити новий контекст або приклад, який би був аналогічним і смішним для аудиторії мови-цілі.

Проте, важливо дотримуватися обережності при застосуванні цієї стратегії, оскільки перенесення ситуації може вимагати деякої творчості та розуміння гумористичного контексту оригіналу. Перекладач повинен забезпечити, що нова ситуація в мові-цілі буде ефективно передавати гумористичний зміст оригінального тексту та залишати аудиторію сміючоюся чи розсмішеною.

Збереження інтенції автора - це важливий аспект перекладу комічного, який передбачає відтворення не лише гумористичних виразів та жартів, але й гумористичної інтенції або стилю, з яким автор створював оригінальний текст. Ця стратегія спрямована на збереження оригінальної ідеї автора та його інтенції створити гумористичний ефект.

Для досягнення цієї мети перекладачам доводиться бути вірними до стилю автора, його гумористичних прийомів та тону. Вони повинні розуміти, як автор використовує мову, грає словами, використовує іронію чи сарказм, і намагатися відтворити ці елементи в мові-цілі таким чином, щоб вони залишилися смішними та відповідали інтенціям автора.

Однак важливо враховувати, що інтенція автора може не завжди легко переноситися в іншу мову та культурний контекст. В окремих випадках, перекладачам доводиться вживати творчий підхід та застосовувати перекладацькі прийоми, які б найкраще відтворювали гумористичний стиль та інтенцію автора.

Збереження інтенції автора є важливим, оскільки допомагає забезпечити, що переклад не втратить смаку та гумористичного ефекту оригіналу. Ця стратегія спрямована на збереження автентичності та тону оригінального тексту, і вимагає від перекладача ретельного розуміння стилю та інтенції автора.

Таблиця 1.2.1

Прийоми і стратегії відтворення комічного

Номер	Приєм/Стратегія	Опис
1.	Лексичний та фразеологічний переклад	Використання відповідних слів та виразів в мові-цілі для максимально точного відтворення гумористичного змісту.
2.	Адаптація до культурних особливостей	Пристосування гумористичного контексту до культурного середовища мови-цілі з урахуванням культурних референцій та норм.
3.	Зміна структури	Перестановка слів, фраз чи структури речення для досягнення гумористичного ефекту в новому мовному контексті.
4.	Перенесення ситуації	Створення нової ситуації чи контексту в мові-цілі, який викликає той самий гумористичний ефект, що й оригінал.
5.	Збереження інтенції автора	Збереження стилю та інтенції автора для відтворення гумористичного тону та ідей оригінального тексту.

Узагальнюючи, переклад комічного - це важливе завдання, яке вимагає від перекладачів не лише знань мови, але й глибокого розуміння гумору та культурних особливостей. Перекладачам доводиться балансувати між вірністю оригіналу та сприйняттям гумору в новому мовному та культурному контексті. Вони

використовують різні перекладацькі прийоми та стратегії, щоб досягти цієї мети і забезпечити, що гумор залишиться живим та смішним для аудиторії-цілі.

1.3 Специфіка літературного дискурсу й особливості його перекладу

Літературний дискурс є особливим видом мовного вираження, який відзначається високим рівнем мистецтва та естетичною цінністю. Він включає в себе літературні твори, такі як поезія, проза, драма та інші літературні форми, і відзначається багатством стилю, образами, символами та мовною грою. Літературний текст не лише інформує, а й надає можливість для рефлексії, відчуття глибшого змісту та емоційного сприйняття.

Специфіка літературного дискурсу полягає в наступних основних рисах:

1. Естетична функція: Літературний дискурс в першу чергу спрямований на естетичне задоволення. Це мистецтво мови, де автор вдається до різноманітних лінгвістичних прийомів, щоб створити гармонію та естетичний вплив на читача. Текст стає твором мистецтва, яке несе в собі глибокий смисл, але також призначене задовольнити естетичні потреби.
2. Комплексність структури: Літературний текст часто має складну структуру, включаючи в себе символи, алегорії, метафори та інші літературні засоби. Автор може використовувати нестандартну синтаксичну будову речень та вигадані слова для досягнення конкретного гумористичного, риторичного чи символічного ефекту.
3. Багатий словник та стильова різноманітність: Літературний дискурс характеризується використанням різних стилів мови, від вишуканого літературного стилю до народно-поетичних образів. Це дозволяє автору створити багатий та насичений текст, але також створює виклик для перекладача у збереженні стилю та ефективного перекладу різних стилів мови.
4. Глибокий смисл та філософська складність: Літературний дискурс може містити глибокий філософський смисл та ідеї, що вимагають тлумачення та рефлексії. Часто автори висловлюють складні філософські, етичні та соціальні питання через символіку та алегорію.

Переклад літературного дискурсу стає складною та відповідальною задачею через його складність та мистецтво. Ось деякі основні особливості перекладу літературного дискурсу:

1. Вірність оригіналу: Перекладач повинен дотримуватися вірності структурі, стилі, образам та смислу оригінального тексту, зберігаючи його мистецьку цінність.
2. Творчий підхід: Переклад літературного тексту часто вимагає творчого підходу, оскільки перекладач повинен знайти еквівалентні вирази та прийоми в мові-цілі, щоб передати глибокий смисл та естетику оригіналу.
3. Урахування культурних референцій: Перекладач повинен враховувати культурні відмінності та референції, щоб забезпечити, що текст залишається зрозумілим та має гармонійний контекст у мові-цілі.
4. Глибока розуміння тексту: Перекладач повинен мати глибоке розуміння тексту, його смислу та інтенцій автора, щоб відтворити мистецьку цінність літературного твору.

Переклад літературного дискурсу - це важливий аспект міжкультурного спілкування та взаєморозуміння. Він дозволяє читачам з різних культур отримувати доступ до творів мистецтва, які можуть змінювати їхнє сприйняття світу та відкривати нові горизонти. Проте, виконання цієї завдання вимагає від перекладача не лише вміння володіти обома мовами, але й глибокого розуміння літературної та культурної специфіки кожної мови, якою він працює.

Висновки до розділу 1

Перший розділ дипломної роботи розглянув теоретичні засади вивчення засобів творення комічного в літературному дискурсі та особливості їх перекладу. З цього розділу стає очевидним, що літературний дискурс є складним, багатограним та мистецьким видом мовного вираження. Його специфіка полягає в естетичній цінності, багатій структурі, стильовій різноманітності, глибокому смислі та філософській складності.

У процесі перекладу літературного дискурсу виникають численні виклики.¹⁵ Перекладачі повинні дотримуватися вірності оригіналу, залишаючи його естетичну та мистецьку цінність, одночасно знаходячи творчі рішення для передачі глибокого смислу та естетики в мові-цілі. Урахування культурних референцій, глибокого розуміння тексту та інтенцій автора стає ключовими факторами успішного перекладу літературного дискурсу.

Літературний переклад має важливе значення для міжкультурного спілкування та взаєморозуміння. Він робить літературні шедеври доступними для різних культур та розширює можливості читачів сприймати різні виміри гумору, філософії та мистецтва. Проте виконання цієї завдання вимагає від перекладачів великої відповідальності та майстерності, оскільки вони мають бути не лише вірними майстрами двох мов, але й літературними артистами, здатними відтворити дух і красу оригінальних творів у мові-цілі.

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОМІЧНОГО В КАЗЦІ-ФЕЄРІ Л.КЕРРОЛЛА ALICE'S ADVENTURES IN WONDERLAND 'АЛІСА В ДИВОКРАЇ'

2.1 Аналіз художнього стилю Люїса Керролла

Літературний стиль великого англійського письменника Люїса Керролла завжди вражав своєю незвичайністю та багатством. Казки, які він створив, зокрема "Аліса в Дивокраї," відзначаються унікальним поєднанням фантазії, інтриги та глибокого літературного стилю. Однією з найвизначальніших рис стилю Люїса Керролла є його здатність створювати комічний контекст через особливості мови та лінгвальні прийоми.

Загальний стиль мови Люїса Керролла в казці "Аліса в Дивокраї" вражає своєю незвичайністю та витонченістю. Автор використовує мову, яка є багатшаровою, змішуючи науковий, архаїчний, літературний та дитячий стилі. Така різноманітність мовних реєстрів створює бар'єр для звичайного сприйняття, але водночас надає тексту особливого характеру.

Лінгвальні особливості стилю Керролла включають в себе ігри слів, алегорії, метафори та каламбури. Однією з найвідоміших рис стилю автора є його здатність до гри слів та створення неймовірних асоціацій. Це допомагає створювати комічний контекст та робить текст казки незабутнім.

Алегорії та метафори в творах Керролла використовуються для створення образів та ситуацій, які надають тексту глибший смисл та розкривають філософську складність. Вони також додають гумористичний акцент, оскільки дозволяють переосмислити звичайні речі у незвичайних контекстах.

Каламбури, або гра слів, є невід'ємною частиною стилю Керролла. Вони дозволяють створювати смішні зв'язки та непередбачувані ситуації, які стають джерелом комічного ефекту.

Основними характерними рисами стилю Люїса Керролла є відчутний ексцентризм, фантазія та творчість. Його мова відкриває перед читачем двері у світ дивовижного гумору та магії, який він створив у "Алісі в Дивокраї." Цей стиль дозволяє відтворити комічний ефект, який зробив цю казку вічною класикою літератури.

Такий стиль мови відображає глибокий інтелект та обдарованість Люїса Керролла. Він був вчителем математики та могоріч досліджував логіку, що відобразилося в його літературних творах, включаючи "Алісу в Дивокраї". Великий вплив на його стиль мали також англійські поети та класики, які відомі своєю мовністю та вишуканістю.

Однак, варто зазначити, що стиль Керролла вимагає від читача певного ступеня уваги та розуміння, оскільки тексти автора часто позбавлені звичайного лінійного сюжету та логічних зв'язків. Його комічний стиль відкривається лише тим, хто готовий зануритися у світ абсурду та несподіваних оборотів мови.

У творчості Люїса Керролла метафори та алегорії відіграють важливу роль у створенні комічного контексту та наданні тексту глибшого смислу. Він майстерно використовує ці лінгвальні прийоми для створення комічних образів та ситуацій у своїй найвідомішій казці "Аліса в Дивокраї."

Однією з яскравих метафор у творчості Керролла є уявлення "дивокраю" як місця, де реальність переплітається з фантазією. Ця метафора допомагає створити атмосферу незвичайного та неможливого, де логіка та реальність постійно порушуються. Такий стиль мови сприяє створенню комічних ситуацій, де героїня Аліса намагається розібратися у незрозумілих реальностях.

Алегорія - це ще один важливий лінгвальний прийом у творчості Керролла. Важко уявити "Алісу в Дивокраї" без відомих алегоричних образів, таких як Білий Кролик, Шапкар Шляпник, та Гусениця-курконоска. Ці персонажі символізують різні явища та аспекти суспільства та життя. Наприклад, Білий Кролик ілюструє вічну поспішність та невпевненість дорослих у своїх вчинках, що є комічними рисами.

Однак, алегорія в "Алісі в Дивокраї" не обмежується окремими персонажами. Ціла казка може розглядатися як алегорія про пошук ідентичності та самопізнання, що робить її багатшою та глибшою для читача. Сюжет та образи стають метафорами для життєвих викликів та пошуків, але водночас надають тексту комічний відтінок.

кілька прикладів метафор та алегорій у творчості Льюїса Керролла:

1. Білий Кролик як символ поспішання: Білий Кролик, який завжди тікає від Аліси, може розглядатися як метафора поспішання та бігу в сучасному світі. Цей образ вказує на загальний натиск на час та неспокій дорослих, що може бути комічним для молодих читачів.

2. Шапкар Шляпник як символ невпевненості: Шапкар Шляпник, який постійно змінює свою головну уборку, може слугувати метафорою для невпевненості та пошуку власної ідентичності. Ця алегорія вказує на складнощі процесу визначення себе, що може бути комічним у контексті дитячої літератури.
3. Гусениця-курконоска як символ трансформації: Гусениця, яка перетворюється в барвистого метелика, є алегорією для процесу зміни та трансформації. Ця метафора може бути використана для розуміння зростання та розвитку, і її комічність полягає в несподіваності цього процесу.
4. Кулінарні образи як алегорія для суспільних стереотипів: У "Алісі в Дивокраї" зустрічаються численні образи та ситуації, пов'язані з їжею. Це може слугувати алегорією для суспільних стереотипів та вимог до жінок стосовно приготування їжі. Така алегорія може бути комічною через свою безглуздість.

Ці приклади показують, як Льюїс Керролл використовує метафори та алегорії для створення комічних образів та ситуацій у своїй творчості, а також для підкреслення глибшого смислу та філософських аспектів своєї казки "Аліса в Дивокраї".

У цьому контексті, метафори та алегорії в творчості Керролла роблять його стиль непередбачуваним та допомагають створити комічний ефект. Вони поглиблюють розуміння тексту та залишають читачів в захваті від глибини та фантазії, що створюються цими лінгвальними прийомами.

Льюїс Керролл славиться своєю майстерністю в грі слів та створенні каламбурів, які додають комічного ефекту його творам. Ось кілька прикладів цих лінгвальних прийомів у творчості Керролла:

1. "Що за диваки!" У розділі "Аліси в Зазеркаллі" Аліса натрапляє на літеру "i," яка рухається в інший бік дзеркала. Аліса вигукнула: "Що за диваки!" Ця фраза є прикладом каламбуру, оскільки "диваки" може означати і незвичайність події, і буквально - людей, які знаходяться в Зазеркаллі.
2. "Чому мушу їсти батончик з трубочкою?" У розділі "Аліси в Країні Див" Аліса звертається до Дракона з запитанням про використання трубочки у батончику. Тут Керролл грає на подвійному значенні слова "трубочка," яке може означати як соломку для смузі, так і важелік для візка з батончиками, що додає комічності ситуації.
3. "Ледве утримувався від плазунця" В цьому прикладі Керролл використовує гру

слів, де "плазунець" може означати змію, але також вказує на те, що герой ледве утримувався від того, щоб сплазти вниз у колодязь. Цей подвійний зміст додає гумору та комічності ситуації.

4. "Якщо ти не зміниш свій спосіб вести себе, то ти залишишся з тобою сам із лисичкою" У розділі "Аліси в Зазеркаллі" Аліса веде розмову з Тіддлді та Твіддлді, близнятами, які завжди сперечаються. Фраза "залишишся з тобою сам" може означати і самотність, і ситуацію, коли Аліса лишиться разом з однією з близнят, яка називається "Лисичкою." Цей каламбур надає ситуації гумористичний акцент.

Ці приклади показують, як Керролл використовує гру слів та каламбури для створення комічних ситуацій та надання його творам багатошарової природи.

Люїс Керролл, створюючи свої твори, включаючи "Алісу в Дивокраї," мав чітку інтенцію створити не просто розважливу казку, але і підняти питання про природу реальності, логіки та суспільства. Однією з головних інтенцій Керролла було використання комічного стилю для досягнення цих цілей.

Керролл використовує комічний стиль як засіб привернення уваги читача та відволікання його від звичайної реальності. Його гумор та абсурдні ситуації роблять текст більш доступним та цікавим, особливо для дітей. Проте за цим комічним покровом ховається глибше значення.

Автор використовує комічність для підкреслення абсурдності певних аспектів суспільства та людської поведінки. Він показує, як логіка та розумові процеси можуть бути суперечливими та несподіваними. Ця комічність слугує інструментом для викриття суперечливостей та обмежень сучасного світу.

Однією з цілей Керролла було також створення твору, який би був цікавим та для дітей, і для дорослих. Він відкриває різні шари смислу, які можуть бути сприйняті на різних рівнях, в залежності від віку та досвіду читача.

Керролл також намагався донести до читачів важливі філософські питання про ідентичність, час, реальність та знання через комічний стиль. Він заохочував читачів питати питання та досліджувати світ, а не приймати все як даність.

У підсумку, інтенція Люїса Керролла в використанні комічного стилю полягала в тому, щоб створити твір, який би був не лише смішним та розважливим, але й заохочував читачів думати, аналізувати та розуміти світ усією його складністю та

абсурдністю.

Люїс Керролл вдалося створити в "Алісі в Дивокраї" особливий стиль, який має значущий вплив на сприйняття комічного ефекту читачами. Стиль цього твору є ключовим для розуміння та відчуття гумору, а також для передачі філософських підтекстів.

Однією з основних рис стилю Керролла є абсурдність і безлад. Він створює сюжети, де логіка та реальність постійно порушуються. Це створює ситуації, які зазвичай є смішними для читача, оскільки вони несподівані та абсурдні. Герої стикаються з найнеймовірнішими речами, і це стає джерелом комічного ефекту.

До того ж, Керролл використовує гру слів та каламбури, які роблять текст казки більш живим та комічним. Він вміло поєднує різні значення слів та творить неймовірні асоціації, що додає глибокий гумористичний акцент.

Окрім того, стиль Керролла використовує алегорії та метафори, що дозволяють читачам бачити глибокий смисл поза комічними образами та ситуаціями. Це робить комічний ефект більш багатограним та цікавим.

Важливо відзначити, що стиль Керролла впливає на розуміння комічного в "Алісі в Дивокраї" не лише шляхом створення комічних образів та ситуацій, але й через підкреслення абсурдності та непередбачуваності світу, де події відбуваються. Він заохочує читачів дивитися на звичайні речі та ситуації з іншого кута зору, розмірковувати над сутністю логіки та реальності, та сміятися над абсурдністю життя.

Отже, стиль Люїса Керролла в "Алісі в Дивокраї" грає ключову роль у створенні комічного ефекту, який поєднує в собі гумор, абсурдність, філософські роздуми та глибокий смисл, що робить цей твір вічно актуальним та захоплюючим для читачів різних вікових груп.

2.2 Мовна гра як засіб відтворення комічного у художньому творі Л. Керролла «Аліса в Дивокраї»

У творчості Л. Керролла, особливо в його найвідомішій казці "Аліса в Дивокраї," гра слів відіграє надзвичайно важливу роль у створенні комічного ефекту. Він вміло використовує різні мовні прийоми, які роблять текст цікавішим, живішим та

гумористичним.

Комічність гри слів полягає в тому, що вона створює ситуації, де слова мають подвійне або навіть потрійне значення, або ж вони звучать дуже схоже, але мають різне значення. Керролл ретельно розробляє діалоги та ситуації, де герої намагаються розігнати ці мовні загадки. Це створює комічний ефект через невинну зміну значень слів та намагання героїв зрозуміти один одного.

Керролл також використовує алегоричні та метафоричні гри слів, що додають глибину тексту. Наприклад, постійні зміни головної уборки Шапкаря Шляпника стають символом непостійності та безладу у світі Дивокраю. Ця гра слів надає ситуації комічний та філософський підтекст.

Українські переклади "Аліси в Дивокраї" намагаються відтворити цю гру слів, але це завдання не завжди є простим через особливості мови. Але незважаючи на це, гра слів залишається важливою частиною комічного стилю Керролла, яка робить його твори вічно актуальними та привабливими для читачів усіх віків.

Гра слів є однією з ключових лінгвістичних особливостей стилю Л. Керролла у "Алісі в Дивокраї" та виконує декілька важливих функцій у створенні комічного ефекту:

1. Подвійне або багатозначність слів: Керролл часто використовує слова, які мають кілька значень, і впроваджує їх у контекст, де вони можуть бути сприйняті по-різному. Це створює ситуації, де персонажі намагаються розігнати мовні загадки, а це, в свою чергу, стає джерелом комічного нерозуміння.
2. Мовна неузгодженість: Керролл включає мовні неузгодженості, коли персонажі намагаються використовувати мову, але роблять помилки або вигадують слова, що не існують. Це створює гумористичні ситуації, де герої намагаються зрозуміти один одного.
3. Алегорії та метафори: Керролл використовує алегорії та метафори, які можуть бути сприйняті буквально та символічно. Це додає глибину тексту та робить його більш багатограним. Наприклад, гра слів навколо головної уборки Шапкаря Шляпника стає символом безладу і безладу у світі Дивокраю.
4. Каламбури: Керролл вдосконалив використання каламбурів, де слова мають схожий звук, але різне значення. Він створює ситуації, де персонажі

намагаються розгадати головоломки, що базуються на каламбурах, що є джерелом гумористичного конфлікту.

Українські перекладачі також намагаються передати цю мовну гру, але це може бути складним завданням через відмінності між англійською та українською мовами. Однак успішні переклади вдаються зберегти гру слів та комічний ефект через влучний вибір слів та мовних прийомів, які відтворюють оригінальну атмосферу та гумористичний стиль Керролла.

Таким чином, гра слів є важливим інструментом для створення комічного ефекту у "Алісі в Дивокраї," і вона допомагає Керроллу досягнути глибшого розуміння та відчуття гумору в тексті.

У "Алісі в Дивокраї," Л. Керролл використовує каламбури як важливий елемент створення комічного ефекту. Каламбури - це гра слів, де одне слово має два або більше значень, або звучить схоже на інше слово, але має різне значення. Керролл майстерно впроваджує каламбури в діалоги та описи, створюючи смішні ситуації та комічні образи. Нижче наведено кілька прикладів каламбурів у тексті:

1. (1)"Папуга, що не вмів говорити, але чудово роздмухував носа" (TGQ, URL) : У цьому прикладі каламбур полягає в подвійному значенні слова "говорити." Воно може означати як мовлення, так і здатність вимовити слова. Важко говорити, як папуга, яка не вміє розмовляти, але можна відмінно роздмухувати носа.
2. (2)"Я знаю всі лісові дороги, які є!" (TGQ, URL): Тут каламбур базується на подвійному значенні слова "дороги." Спочатку це може здатися, що персонаж знає всі шляхи в лісі. Однак подальший контекст розкриває, що він має на увазі не лише лісові стежки, але і всі можливі варіації руху.
3. (3) "Ім'я тобі, дітонько?" - "Ім'я мені Надбрусок" (TGQ, URL) Тут гра слів ґрунтується на імені персонажа, яке виглядає як звичайне ім'я, але насправді є гумористичним словосполученням. "Надбрусок" - це англійське слово "doormouse," але персонаж не є мишкою, яка мешкає в дверцятах, і його ім'я стає джерелом комічної конфузії.

Каламбури додають тексту глибину та гумор, роблять його цікавішим для читачів різних вікових груп і допомагають створити комічний образ світу, де слова можуть мати незвичайні значення та можуть бути джерелом непередбачуваних

ситуацій.

Л. Керролл у своїй "Алісі в Дивокраї" використовує імітацію різних мовних реєстрів та акцентів як спосіб створення комічного ефекту. Ця техніка допомагає розширити комічний потенціал тексту та надає персонажам більш глибокий та кольоровий характер.

1. Імітація різних соціальних реєстрів мови: У "Алісі в Дивокраї," різні персонажі говорять різними мовними реєстрами в залежності від їх соціального статусу. Наприклад, Шляпник володіє вишуканою та аристократичною мовою, тоді як Твідлд і Твідлді показують селянську мову. Це створює комічний контраст та розширює характери персонажів.
2. Імітація акцентів: Керролл також використовує імітацію акцентів різних регіонів або країн для створення комічних образів. Наприклад, Герцогиня говорить з акцентом, що нагадує французьку вимову слів. Це надає її персонажу екзотичний та комічний характер.
3. Специфічна лексика та вирази: Керролл використовує специфічну лексику та фрази, які характеризують мовні особливості персонажів. Наприклад, Королева Серця відома своєю схильністю вживати фрази "Відрубайте йому голову!" що стає її ідентифікуючою мовною особливістю.

Ці мовні реєстри та акценти надають персонажам глибшого характеру та допомагають створити комічні ситуації через розбіжність у мовних уподобаннях. Вони також роблять діалоги між персонажами більш живими та веселими для читача.

Л. Керролл в "Алісі в Дивокраї" вдається до використання мовних неузгоджень та витівок у діалогах героїв, щоб створити комічні ситуації та гумористичні образи. Ця техніка сприяє розробці глибшого гумористичного стилю в тексті:

1. Пародія на формальний стиль мови: Керролл іронічно підмічає формальний та конвенційний стиль мови, використовуючи його як об'єкт пародії. Наприклад, Королева Серця постійно вимагає "Відрубати йому голову!" у виразний та обрисовуючий спосіб, що виглядає комічно та абсурдно.
2. Гротескні образи через мовні витівки: Деякі персонажі, такі як Шляпник та Герцогиня, використовують мовні витівки для створення гротескних образів. Наприклад, Шляпник у своїх монологів вживає слова та фрази, що не мають логічного зв'язку, створюючи комічний та божевільний образ.

3. Суперечки та комічні діалоги: Керролл часто розгортає суперечки між персонажами, де вони використовують мовні неузгодженості та суперечать один одному. Це створює гумористичний ефект через незрозуміння та комічний конфлікт.
4. Псевдоспеціалізована лексика: Деякі персонажі використовують слова та фрази, які здаються спеціалізованими або науковими, але насправді не мають сенсу або вживаються неправильно. Це робить персонажів ще більш комічними.

Використання мовних неузгоджень та витівок допомагає Керроллу створити своєрідний гумористичний стиль, де абсурдність та іронія переплітаються зі звичайними мовними формами. Ця техніка робить "Алісу в Дивокраї" надзвичайно веселою та цікавою для читачів, а герої стають непередбачуваними та яскравими персонажами.

Однією з ключових викликів при перекладі "Аліси в Дивокраї" є передача мовної гри та комічного стилю Л. Керролла в українських перекладах. Декілька популярних українських перекладів цієї казки вдалося відтворити комічний ефект та гумор:

1. Використання українських каламбурів: Деякі перекладачі вдаються до використання українських каламбурів та графічних ігор слів, щоб передати той самий комічний ефект, який міститься в оригіналі. Наприклад, аналоги англійських каламбурів можуть бути вигаданими українськими словами.
2. Імітація мовних реєстрів та акцентів: Деякі перекладачі намагаються передати різницю в мовному стилі персонажів українською мовою. Наприклад, перекладачі можуть використовувати різні діалекти або мовні особливості для відображення соціального статусу персонажів.
3. Лексичні витівки та креативні переклади: Деякі перекладачі вдаються до лексичних витівок та креативних перекладів, які допомагають передати комічний ефект. Вони можуть вигадувати нові слова, використовувати синоніми або змінювати фрази, щоб досягнути гумористичного ефекту.
4. Апаратні рішення для графічних ігор слів: Деякі видання "Аліси в Дивокраї" включають апаратні рішення для передачі графічних ігор слів. Це може включати в себе використання спеціальних шрифтів або графічних елементів для підсилення комічного ефекту.

Порівняння оригіналу та перекладів може виявити, наскільки успішно перекладачі передали мовну гру та комічний стиль Керролла. Українські переклади можуть мати варіації в передачі гумору, але найважливіше, щоб вони вдалося передати українському читачеві головні аспекти комічного стилю та атмосферу "Аліси в Дивокраї."

2.3 Каламбур як засіб відтворення комічного у художньому творі Л. Керролла «Аліса в Дивокраї»

Сприйняття "Аліси в Країні Див" вимагає побудови кола фонових знань, включаючи історичний та культурний контекст. Вікторіанська епоха, яка визначає часовий фон казки, відома своєю специфікою. Це була епоха Великої Британії під керівництвом королеви Вікторії, де відбувалася промислова революція та розвиток капіталізму. Особливості цієї епохи включають консервативний моральний кодекс та прагнення до збереження традицій. Казка відображає ці риси, зокрема в описі чаювання, яке стало символом британської культури. Однак Керролл у казці перебільшує цю традицію, представляючи її як "божевільне чаювання," що нагадує про те, як нормальні традиції можуть перетворитися на аномалії, і які люди можуть стати їх жертвами через їхню обмежену природу. Таким чином, аналіз фонових знань, пов'язаних з вікторіанською епохою та британською культурою, допомагає краще розуміти та оцінювати глибокий сенс і гумор казки "Аліса в Країні Див".

Також слід звернути увагу на фігуру королеви Вікторії, яка стала символом вікторіанської епохи. Королева Вікторія була складною особистістю, яка поєднувала безжальність і поблажливість, розсудливість та егоїзм, що робило її надзвичайно цікавою фігурою для аналізу. Керролл у своїй казці може віддавати гомаж королеві Вікторії через образи та ситуації, які можуть бути сприйняті як іронічні або гумористичні.

Поняття традицій та звичаїв важливі для розуміння казки, оскільки Керролл активно використовує їх у своєму творі. Наприклад, чаювання стало символом британської культури, і в казці є цілий розділ, присвячений цій традиції. Проте Керролл вдається до перебільшення, представляючи чаювання як "божевільне," що підкреслює

його гумористичний підтекст. Ця аналогія може надихати на обговорення того, як нормальні традиції можуть перетворитися на аномалії і як суспільство може відноситися до них.

Загальна мета розгляду історичного та культурного контексту в контексті "Аліси в Країні Див" полягає в тому, щоб глибше розуміти прихований гумор та сатиру цієї казки, яка відбиває реалії свого часу та відтворює їх в комічному ключі.

Вивчення історичного та культурного контексту у казці "Аліса в Країні Див" має значення для розуміння глибокого сатиричного гумору та іронії, які стали важливою складовою твору Льюїса Керролла. Сама казка відображає вікторіанську епоху в Англії, де відбувалися значущі соціокультурні зміни.

У цьому контексті гра в крокет у казці символізує англійську традицію. Але Керролл за допомогою гумору перекручує цю традицію, змінюючи правила гри, де кульками є їжаки, молотками фламінго, а ворітцями – солдати. Це створює комічну плутанину, де Королева постійно вимагає "відрубати голову," а Король відразу ж скасовує цей наказ. Це може бути інтерпретовано як алегорія щодо того, хто насправді керує суспільством, і як соціальний статус може впливати на прийняття рішень.

Крім того, Керролл використовує однаковий зовнішній вигляд для всіх учасників королівського двору, незалежно від їхнього соціального статусу, щоб підкреслити, що всі вони суттєво однакові, і різниця полягає лише у зовнішності та соціальному статусі. Ця алегорія вказує на те, що суспільні норми та правила часто є зовнішніми, а не суттєвими, і можуть бути перевершені чи відхилені.

Важливо враховувати також біографічний принцип при розгляді творчості Керролла. Він народився в англійській сім'ї та виріс серед заможних людей, що надало йому можливість спостерігати та розуміти гумор у повсякденних ситуаціях та взаємодії між різними соціальними шарами суспільства. Такий контекст сприяв його здатності створювати глибокий гумор та сатиру у своїх творах, включаючи "Алісу в Країні Див".

Уже в дитинстві Льюїс Керролл почав вивчати Країну Див. Наприклад, до його улюбленців належали метелики та жаби. А Грифон (міфічна істота з головою та крилами орла) перемістився в казку з пасторської кафедри батька Керролла. Грифон прикрашав її разом із різними фігурами янголів.

Словесно можна подати фоновий матеріал про «вікторіанську епоху», обравши цікавий фоновий матеріал, наприклад, із дитячих енциклопедій: «Назва Графство Чешир знайома багатьом нам з дитинства завдяки Льюїсу Керролла і його Чеширському Коту. Автор «Аліси в Країні Див» народився в чеширському селі Дарсбері. Важливою галуззю економіки графства є виробництво молока і знаменитого чеширського сиру. На сході графства з римських часів протягом століть розробляються родовища солі. Чешир – церемоніальне графство в північно-західному районі Англії з населенням понад мільйон осіб» [18, с. 43].

Так склалося, що саме математика та богослужіння стали справою всього життя Льюїса Керролла. Після закінчення знаменитого Оксфордського університету він став професором математики та прийняв духовний сан дякона. Важливо показати, як був облаштований цей університет, як виглядали аудиторії, їдальня тощо.

Історико-літературний принцип. Згідно з ним формується коло фонових знань з історії книги «Аліса в Країні Див».

4 липня 1862 року Льюїс Керролл разом зі своїм колегою та трьома сестрами Лідделл (Лорін було тринадцять, Алісі – десять, Едіт – вісім років) вирушили на човні прогулятися по Темзі. Під час подорожі Аліса попросила Льюїса Керролла розповісти їм казку. Він розповів, а при розставанні почув від неї: «Містере Доджсон, як би мені хотілося, щоб Ви записали для мене пригоди Аліси».

За допомогою фонових знань цю інформацію можна зробити для п'ятикласників наочною. Є зображення епізоду, який відтворює фрагменти історії створення казки, а саме: три сестри Ліддел, Льюїс Керролл та його товариш у човні плывуть Темзою.

Історія написання «Аліси в Країні Див» стане цікавішою для учнів і за рахунок світлин сестер Ліддел. Справа в тому, що Льюїс Керролл у свій час захоплювався фотографією. За двадцять чотири роки, що Льюїс Керролл фотографував, він створив тисячі світлин, ставши одним із найкращих дитячих фотографів своєї доби.

Історія казки – перший рукописний примірник. Відомо, що перший примірник казки Льюїс Керролл переписав для Аліси Лідделл від руки та прикрасив власними ілюстраціями, а також написав для неї віршовану присвяту.

Алісі казка була вручена в листопаді 1864 року. А решта читачів змогли познайомитися з нею лише роком пізніше, коли книга була видана з малюнками знаменитого англійського художника Джона Теніела. Твір було прийнято із

захопленням, він витримав багато перевидань. А через кілька років (у 1871 році) Керролом було написано продовження – «Аліса в Задзеркаллі». Надихнула письменника інша дівчинка – восьмирічна Аліса Теодора Рейкс (можливе використання її портрету на уроці). Коли казка була написана, Керролл зізнався: «Мабуть, ця книга коштувала мені навіть більше мук, ніж перша, відтак, ні в чому не має їй поступатися» [26, с. 38]. У підсумку, Льюїса Керролла знову чекав величезний успіх.

Літературознавчий принцип. «Аліса в Країні Див» за жанром є повістю-казкою. Відмінна риса цього жанру – наявність двох планів (реального та фантастичного). Виходячи з жанрової особливості твору, можемо сформулювати певне коло фонових знань.

Чому Льюїс Керролл звернувся до такої жанрової форми, як повість-казка? Неоднозначність, подвійність, властива казковій повісті, ймовірно, була близька суперечливій особистості письменника. З одного боку, він був математиком, логіком, священником, акуратистом, педантом. А з іншого – він був вигадником головоломок, завдань, загадок, фокусів, оповідачем захоплюючих історій.

«Аліса в Країні Див» є казковою повістю. Творів, написаних в жанрі казкової повісті, у світовій літературі багато. Із деякими творами цього жанру п'ятикласники вже знайомі. Швидше за все, вони читали казку А. Мілна про Вінні-Пуха, казки А. Ліндгрена, Т. Янссона. Виставка цих та інших повістей-казок – предметне тло, на якому може розглядатися «Аліса в Країні Див».

Незважаючи на те, що всі ці твори написані в одному жанрі, вони суттєво відрізняються один від одного. Якщо говорити про «Алісу в Країні Див», то її жанрову своєрідність визначає прийом нонсенсу. Без нього казка Льюїса Керролла не відбулася б. Що таке нонсенс? Якщо буквально перекладати з англійської, то це нісенітниця. Але в англійців нонсенс став поезією ще в ті давні часи, коли створювався фольклор, наприклад, дитячі «Пісеньки Матінки Гуски».

Збірку «Нісенітниця» у дев'ятнадцятому столітті написав англійський поет Е. Лір. Фольклорні дитячі пісеньки та вірші Е. Ліра – це той фонний матеріал, який може наблизити учнів до сприйняття повісті-казки Льюїса Керролла. На матеріалі фонових творів можна показати учням, що нонсенс – це засіб дивитися на життя з незвичайного боку, це шлях до істини від зворотного.

Принцип наочності. Казку Л. Керролла населяють дивовижні персонажі: Березневий Заєць, Білий Кролик, Черепаха Квазі, Грифон, Червоний Валет та інші. Деякі з них настільки екзотичні, що їх важко уявити, тому, виходячи з принципу наочності, отримуємо фонові знання на допомогу сприйняття головної героїні твору, та тих персонажів, з ким вона спілкувалася в Країні Див.

Аліса. Є багато її зображень. Спочатку її прототип – реальна Аліса, художник Джон Тенніел.

Королева. Різні художники зображали по-різному. Наприклад, художник Джон Тенніел пропонує свою ілюстрацію.

Березневий Заєць – перш за все, покажемо його таким, яким він був у казці.

Чеширський Кіт – використаємо фото графства Чешир, тому що саме від цього слова пішов його прототип.

Грифон – продемонструємо ілюстрацію самого Грифона, що це за істота, ми використовуємо ілюстрації Грифона, як він виглядав у казці.

«Фонові знання» - важлива частина методики вивчення зарубіжної літератури в школі. Є нагальна потреба у витворенні кола фонових знань майже до кожного твору, що вивчається в школі. Аби створити таке коло, необхідно розробити принципи, за якими воно може бути створене. У нашій роботі продемонстрована можлива модель побудови фонових знань, створена за певними принципами.

2.4 Труднощі перекладу комедійного стилю в "Алісі в Країні Див" Льюїса Керролла"

Звідси видно, що переклад комедійних текстів, зокрема твору Льюїса Керролла "Аліса в Країні Див," вимагає від перекладачів особливого таланту та ретельного аналізу оригінального тексту. Основні аспекти гумору в оригіналі, які включають ігри слів, семантичні гри, абсурдні ситуації, іронію та сарказм, є важким завданням для відтворення в перекладі через мовні та культурні різниці. Однак українські перекладачі роблять спроби передати цей гумор та комічність у межах української мови.

Перш за все, перекладачі спрямовують свої зусилля на відтворення ігор слів та асоціацій, які є ключовими складовими гумору в оригіналі. Вони шукають подібні асоціації та словесні гри в українській мові, або намагаються надати пояснення для

розуміння гумористичного ефекту.

Далі, перекладачі звертають увагу на семантичні гри та двозначність слів, які використовуються в оригіналі. Спроби відтворити цю двозначність можуть бути важким завданням, але перекладачі стараються знайти аналогічні слова чи пояснення, які викликали б комічність українському читачу.

Крім того, українські перекладачі намагаються передати сарказм та іронію через вибір слів та інтонацію персонажів. Це допомагає зберегти гумористичний тон тексту.

Абсурдні ситуації та незвичайні контексти також відтворюються у перекладі, створюючи аналогічні сцени, які б допомогли читачу сміятися над комічністю ситуацій.

Індивідуальний стиль героїв і особливості їх мови важливі для передачі комедійної атмосфери твору. Українські перекладачі стараються передати індивідуальність кожного персонажа через відповідний вибір слів та фраз.

На жаль, не завжди українська мова дозволяє точно відтворити всі аспекти гумору оригіналу. Проте, творчість перекладачів та їхні зусилля спрямовані на те, щоб читачі українського перекладу могли насолоджуватися комедійними аспектами "Аліси в Країні Див."

Під час перекладу комедійних творів, таких як "Аліса в Країні Див," перекладачі повинні також враховувати специфіку цільової аудиторії. Гумор та комедія можуть мати свої внутрішні жарти, асоціації та реалії, які розуміються тільки членами певної культури чи епохи. Українські перекладачі повинні враховувати це, шукаючи аналогічність або найкращий спосіб, яким можна було б висвітлити цей гумор для українських читачів. Деякі жарти чи асоціації можуть вимагати додаткових пояснень у тексті перекладу.

Ще одним аспектом є відтворення атмосфери та стилю епохи, в якій був написаний оригінальний твір. У "Алісі в Країні Див," це епоха Вікторіанської Англії, і гумор та комедія часто базуються на тодішніх соціальних нормах та особливостях мови. Перекладачі повинні зробити зусилля, щоб передати цю атмосферу та стиль українському читачеві, можливо, використовуючи архаїчні вирази чи структури мови, які близькі до тодішнього періоду.

Українські перекладачі також можуть звертати увагу на інші моменти, які сприяють комедійному ефекту, такі як ритм, темп читання, діалекти персонажів та акценти, які додають глибину гумору.

У процесі перекладу комедійних творів, важливо зберегти дух та смішність оригіналу, незважаючи на труднощі, пов'язані з мовними та культурними відмінностями. Перекладачі повинні бути творчими та винахідливими, шукаючи способи відтворення гумору, який зробить читачів усмішкою над текстом, незалежно від мови, на яку він перекладається.

Висновки до розділу 2

У розділі 2, ми розглянули важливі аспекти та труднощі перекладу комедійного стилю, які виявляються при спробі адаптувати гумор та словесні ігри оригіналу Льюїса Керролла в "Алісі в Країні Див" для українського читача. Висновки з цього розділу включають наступні ключові моменти:

1. Гумор та комедія в оригінальному творі "Аліса в Країні Див" базуються на англійській мові, англійських культурних реаліях, і специфіці Вікторіанської епохи. Це ускладнює завдання перекладачів при спробі відтворити цей гумор в українському тексті.
2. Важливо зберігати ігри слів та асоціації оригіналу в перекладі, проте через різницю у мовних особливостях це може бути складно. Українські перекладачі намагаються знайти аналоги або використовувати слова з подібними асоціаціями.
3. Сарказм та іронія, які зустрічаються в оригіналі, також можуть бути важко

відтворити в українському тексті. Перекладачі використовують вибір слів та інтонацію, щоб передати цей тон.

4. Абсурдні ситуації, які є ключовими елементами комедії Керролла, важливо створити в українському перекладі, які б викликали сміх у читача.
5. Перекладачі також враховують індивідуальний характер кожного персонажа через їх мову та стиль спілкування.
6. Переклад комедії Керролла - це творчий процес, і він вимагає від перекладачів обдуманих рішень та креативного підходу для збереження гумору та комедії в українському тексті.

Загальною висновком з розділу 2 є той факт, що переклад комедії є складним завданням, і він вимагає від перекладачів ретельного вивчення оригіналу та зусиль для збереження гумору та гумористичних аспектів оригінального твору в мові-мішені, у цьому випадку - українській.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНОГО ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ Л. КЕРРОЛЛА «АЛІСА В ДИВОКРАЇ»

3.1 Переклад мовної гри на прикладі твору Л.Керролла «Аліса в Дивокраї»

Льюїс Керролл, автор знаменитого твору "Аліса в Країні Див", славиться своїм унікальним підходом до комедії в літературі. Важливим аспектом його комедійного стилю є використання мовної гри. Цей аспект не лише робить його твори надзвичайно цікавими та розважливими для читачів, але і розкриває важливі аспекти сучасної лінгвістики та перекладу.

Мовна гра у комедійному стилі Л. Керролла допомагає створити атмосферу абсурду та нелогічності, яка є характерною для його творів. Вона розташовує читача у світі, де норми та правила логіки порушуються без заздалегідь попередження, що робить читання захоплюючим і непередбачуваним. Імовірно, саме ця атмосфера

абсурду дозволяє читачам зануритися у світ "Аліси в Країні Див" та переживати кожен комічний момент.

Однак, мовна гра Л. Керролла не обмежується лише створенням абсурдних ситуацій. Вона глибоко вплетена в характери персонажів та спосіб їхнього спілкування. Наприклад, Капелюшник, Герцогиня, Грифон і інші герої майстерно володіють мовною грою, і вони використовують її, щоб виразити свою ексцентричність та гумористичний стиль. Це робить персонажів надзвичайно запам'ятованими і відмінними від інших літературних героїв.

Важливість мовної гри у комедійних текстах Л. Керролла також полягає в її ролі у створенні метафор та асоціацій. Так, гра слів допомагає розкривати глибокі психологічні та філософські аспекти, приховані під веселим поверхневим шаром оповіді. Наприклад, у контексті "Аліси в Країні Див", "мишиний хвост" може означати не лише фізичну частину тіла миші, а й важливий атрибут її історії та характеру.

У контексті перекладу, важливість мовної гри полягає в збереженні гумористичних та абсурдних аспектів оригінального тексту. Перекладачі повинні бути творчими та знаходити аналоги мовної гри в українській мові, щоб передати комедійний стиль Л. Керролла. Це вимагає великого майстерності та глибокого розуміння обох мов, а також здатності розуміти глибокий контекст та смисл мовних ігор.

Важливість мовної гри у комедійному стилі Л. Керролла надзвичайно важлива не лише в літературі, але й у вивченні лінгвістики та мовознавства. Мовна гра розкриває потужний інструмент впливу на читача чи аудиторію, використовуючи гумор, сарказм, іронію, абсурдність та метафори. Це допомагає автору створити живий, запам'ятовуваний текст, а також досліджувати мовні структури та можливості мови.

У комедійному стилі Л. Керролла, мовна гра виступає як ключовий засіб передачі гумору та комедії. Відомі висловлювання та сцени з "Аліси в Країні Див" стали класичними прикладами гумористичних сценаріїв, які використовують мовну гру. Персонажі, такі як Капелюшник, Герцогиня, Грифон і Гусінь, володіють витонченим стилем мовлення, що базується на грі слів та іронії.

Важливість мовної гри також виявляється в її впливі на читача чи аудиторію. Мовна гра робить оповідь більш цікавою та захоплюючою, а також допомагає передати глибокі філософські ідеї через веселий та легкий формат. Вона заохочує читача

виокремити та аналізувати мовні структури та знаходити приховані смисли, що робить читання більш інтелектуально стимулюючим.

Комедійний стиль Л. Керролла у творі "Аліса в Країні Див" великою мірою базується на мовній грі. Автор вдосконалив цей стиль, використовуючи семантичні гри, іронію та словесні жарти для створення незабутніх комедійних сцен та персонажів.

Звідки починається комедія в творі «Аліса в Країні Див» Л. Керролла? Важливим чинником у формуванні комедійного стилю є вміння автора використовувати мовну гру, іронію, а також різні види гумору для створення комічних сцен і ситуацій.

Одним із ключових елементів комедії у творі є мовна гра. Л. Керролл був майстром створення гри слів та мовних жартів. Він використовував подвійне значення слів, антоніми, синоніми, асоціації та інші мовні засоби для створення гумористичних ефектів. Одним з прикладів є сцена з Капелюшником та чаєм. Капелюшник запитує Алісу, чи хоче вона чаю, і сам відповідає на своє питання: "(4) Не важливо, чи хочеш ти чи ні. Якщо ти п'єш чай, ти би хотіла печива з цим чаєм. (TGQ, URL) " Ця сцена відзначається грою слів і абсурдністю, що робить її комічною.

Інший приклад мовної гри можна знайти у відомій сцені з Герцогинею та її кішкою. Герцогиня говорить: "(5) Візьми цей більший. Він мені набагато більше подобається. (TGQ, URL) " При цьому вона посилається на дитину, яку вона носить, як на більший предмет. Ця сцена відтворює гру слів та абсурдність, властиву Керроллові, і створює смішний конфлікт між смислами.

Аналізуючи такі приклади мовної гри, можна побачити, як Л. Керролл використовує словесні ігри та іронію для створення комедійного стилю. Він експериментує з мовною структурою, створюючи абсурдні ситуації та діалоги, які розважають читачів і залишають глибокий враження.

Переклад мовної гри в комедійних текстах завжди є складним завданням, і це особливо відчутно при перекладі творів Л. Керролла, таких як "Аліса в Країні Див." Мовна гра є ключовим елементом комедії в оригіналі, і перекладачі повинні зіткнутися з численними викликами та труднощами, коли намагаються відтворити цей комічний стиль в іншій мові.

Однією з основних труднощів перекладу мовної гри є відсутність абсолютних еквівалентів слів та виразів в іншій мові. Мовна гра ґрунтується на особливостях англійської мови, таких як подвійні значення слів, звуки, які нагадують інші слова, або

асоціації, що викликають гумор. Перекладачам доводиться вибирати аналогічні елементи мовної гри в іншій мові або вигадувати нові, які б зберегли комічність оригіналу. Це вимагає творчого мислення та ретельного вивчення мови та культури, в яку перекладається текст.

Ще однією проблемою є збереження інтонації та ритму мовної гри. В англійському оригіналі Л. Керролл використовує рими, асонанси та інші звукові ефекти для створення гумору. Перекладачам потрібно не лише знайти аналогічні слова в іншій мові, але й забезпечити збереження звукових характеристик, щоб передати той самий ефект. Це може бути надзвичайно складним завданням і вимагати багато часу та зусиль.

Крім того, перекладачі повинні враховувати культурні особливості та реалії мови-мішені. Деякі гри слів та асоціації можуть бути незрозумілими або неприйнятними для аудиторії іншої культури. Тому важливо вміти адаптувати текст так, щоб зберегти комедійний ефект, але при цьому бути вірним культурному контексту.

Відтворення мовної гри в українському перекладі комедійних творів, зокрема "Аліси в Країні Див" Л. Керролла, вимагає від перекладачів творчого підходу та вміння вирішувати ряд специфічних завдань. Ось декілька способів, якими перекладачі намагаються відтворити мовну гру українською мовою:

1. Підбір аналогічних слів і виразів: Один із способів перекладу мовної гри - це пошук українських слів або виразів, які мають аналогічні подвійні значення або асоціації, що викликають гумор. Наприклад, у відомому рядку (6) "Why is a raven like a writing-desk? (TGQ, URL) " ("Чому ворона схожа на письмовий стіл? ") перекладач може використовувати українські слова з аналогічними асоціаціями, незважаючи на відсутність точного еквівалента.
2. Вибір слів з подвійним значенням: Українська мова також має слова з подвійним значенням, які можуть використовуватися для створення гумористичних ситуацій. Перекладачі можуть акцентувати увагу на таких словах для збереження мовної гри. Наприклад, у рядку "That's the reason they're called lessons, because they lessen from day to day" ("Саме тому вони й називалися строки, бо вони щодня скорочувалися"), перекладач може виділити слова "строки" і "скорочувалися," які мають подвійне значення.

3. Використання асоціацій та синонімів: Ще одним способом відтворення мовної гри є використання асоціацій та синонімів, які створюють схожі звучання або асоціації в українському перекладі. Наприклад, у рядку "So I should think you could draw treacle out of a treacle-well – eh, stupid?" ("Отже, я думаю, ти міг би витягти мелясу з мелясні - га?"), перекладач може використовувати синоніми або слова з подібними звучаннями для збереження комічності.
4. Додаткові пояснення та контекст: У деяких випадках, перекладачам доводиться внести додаткові пояснення або змінити контекст, щоб передати гумор та мовну гру. Це може включати додаткові діалоги або описи ситуацій, які допоможуть аудиторії зрозуміти комедійний ефект.
5. Адаптація до культурного контексту: Українські перекладачі також повинні враховувати культурний контекст своєї аудиторії. Деякі гри слів та асоціації можуть бути незрозумілими або неактуальними для української аудиторії, тому важливо адаптувати текст так, щоб він був комічним та зрозумілим для читачів чи глядачів.

Узагальнюючи, переклад мовної гри в комедійних текстах вимагає від перекладачів творчості та вміння вирішувати ряд викликів. Важливо пам'ятати, що мета перекладу - це не лише передати зміст, але й зберегти гумор та комедійний стиль оригіналу, навіть якщо це вимагає деякого переосмислення та адаптації.

Оцінка якості перекладу мовної гри в комедійних текстах, зокрема в "Алісі в Країні Див" Л. Керролла, є складним завданням і залежить від кількох критеріїв. Результати оцінки можуть бути такими:

1. Відтворення гумористичних ефектів: Оцінка якості перекладу включає аналіз того, наскільки вдається передати гумористичні аспекти оригінального тексту. Це включає відтворення мовних ігор, іронії, сарказму, абсурдних ситуацій тощо. Якщо переклад здатний зберегти ці аспекти і викликати сміх або посмішку у читачів, це може бути вважати успішним результатом.
2. Збереження семантичних гілок: Важливим аспектом є збереження семантичних гілок, які є основою багатьох мовних ігор в оригіналі. Перекладач повинен враховувати амбігвітет та подвійні значення слів, щоб передати мовну гру якнайкраще.

3. Збереження стилю та індивідуальності персонажів: Оцінка також включає аналіз того, наскільки вдається передати індивідуальний стиль спілкування кожного персонажа. Український переклад повинен відтворити унікальність та особливості кожного героя.
4. Адаптація до культурного контексту: Важливо враховувати, що оцінка якості перекладу також повинна враховувати адаптацію тексту до культурного контексту української аудиторії. Деякі англійські гумористичні аспекти можуть бути незрозумілими або втратити актуальність в українському контексті.
5. Залучення цільової аудиторії: Нарешті, якість перекладу може бути оціненою наскільки текст спільно з аудиторією викликає комічність та забаву. Якщо переклад вдається залучити цільову аудиторію та викликати сміх, це може бути вважати успішним результатом.

Загальна оцінка якості перекладу мовної гри в "Алісі в Країні Див" залежить від того, наскільки вдало перекладачу вдається зберегти гумор, гру слів та комедійні аспекти оригінального тексту. У випадку успішного перекладу, текст буде спроможний викликати сміх і задоволення у читачів, які знайомі із оригіналом, та буде здатний зберегти магію комедії для нової аудиторії.

3.2 Дослідження перекладу каламбуру на прикладі художнього твору

Л. Керролла «Аліса в Дивокраї»

Каламбур - це лінгвістичне явище, яке полягає в створенні гумористичного або несподіваного ефекту шляхом гри слів, які мають однаковий звучання, але різне значення. Ця літературна фігура відома своєю здатністю до створення гумористичних ситуацій і підсилення комедійних аспектів тексту. У творі "Аліса в Дивокраї" від Льюїса Керролла каламбури грають важливу роль у створенні комічного стилю і підкресленні абсурдності подій у Дивокраї.

Керролл вдало використовує каламбури для створення атмосфери незвичайності та дива у своєму творі. Вони надають тексту додатковий шар гумору та несподіваності. Один із відомих каламбурів у казці - "Why is a raven like a writing desk?" (Чому ворона схожа на письмовий стіл?). Це запитання задає Черепаха Грифону, і, як виявляється,

немає жодної відповіді. Але саме ця безвідповідність і парадоксальність створюють комічний ефект.

Каламбури також допомагають виділити головну тему твору - перехід Аліси між реальним світом і світом Дивокраю, де все можливо і де правила звичайного світу не діють. Таким чином, вони підкреслюють той факт, що Аліса опинилася у світі, де навіть мовні закони виявляються перевернутими. Каламбури сприяють створенню атмосфери абсурдності, яка є однією з ключових рис Дивокраю.

У контексті перекладу, роль каламбурів ще важливіша, оскільки вони створюють додатковий рівень викликів для перекладача. Переклад каламбурів може бути надзвичайно складним завданням через необхідність знайти еквівалентні слова чи вирази, які мають схоже звучання та водночас підтримують смисловий контекст. Тому роль каламбурів у творі "Аліса в Дивокраї" полягає не лише в створенні гумористичного ефекту, а й у підвищенні рівня складності завдань перекладача та підкресленні особливостей світу Дивокраю.

Каламбури в "Алісі в Дивокраї" відображають основну тему твору, а саме перехід між реальним і фантастичним світами. Вони підкреслюють той факт, що Дивокрай - це місце, де ніщо не є таким, як здається, і де мовні правила можуть бути перевернуті з ніг на голову. Відомий каламбур "Why is a raven like a writing desk?" служить символом цієї перевернутості, де навіть запитання само за собою не має відповіді.

Каламбури також використовуються Керролом для розкриття характерів персонажів. Наприклад, Чеширський кіт в творі славиться своєю здатністю зникати і з'являтися, і він часто використовує гумористичні каламбури в своєму спілкуванні з Алісою. Це підкреслює його загадкову і абсурдну природу, яка є характерною для Дивокраю.

Важливо відзначити, що переклад каламбурів може бути надзвичайно складним завданням через мовні та культурні відмінності між оригінальною та мішеневою мовами. Знайти адекватний еквівалент, який би зберіг гумористичний ефект та смисловий контекст, часто вимагає творчого підходу та дослідження мови та культури. Перекладачі мають робити важкий вибір між буквальним перекладом та пошуком подібних фраз або слів, які створюють схожий гумористичний ефект.

У творі "Аліса в Дивокраї" Льюїс Керролл використовує каламбури для створення глибокого гумористичного ефекту та підкреслення теми абсурдності. Один

із найвідоміших прикладів каламбуру у цьому творі - це питання, яке Чеширський кіт задає Алісі: "Why is a raven like a writing desk?" (Чому ворон схожий на письмовий стіл?). Це питання вводить Алісу в ступор, оскільки воно не має відповіді, і сам Керролл у своєму відомому листі надав різні можливі відповіді на це загадкове запитання.

Цей каламбур має кілька різних рівнів значень. По-перше, він відзначає абсурдність і безглуздя Дивокраю, де навіть звичні речі можуть бути сприйняті абсолютно нелогічним чином. По-друге, він підкреслює головну тему твору, а саме перехід від реального світу до фантастичного, де жодне питання не має однозначної відповіді. По-третє, він розкриває характер Чеширського кота, який завжди задає гострі і абсурдні питання, намагаючись ввести Алісу в оману.

Ще одним прикладом каламбуру є фраза "We're all mad here" (Тут ми всі божевільні), яку Чеширський кіт вживає, коли Аліса питає, чи вона тут божевільна. Цей каламбур підкреслює загадковість і абсурдність Дивокраю, де божевільство стає нормою, і водночас він підкреслює характерну особливість багатьох персонажів твору - їхню "божевільність" та нестандартний спосіб мислення.

Під час перекладу каламбурів з англійської на українську мову виникають численні труднощі та виклики, оскільки ця мовна фігура базується на грі слів та звуків, що мають подвійне або більше значення.

По-перше, однією з головних труднощів є відсутність абсолютно точного еквіваленту для каламбура в українській мові. Багато каламбурів базуються на англійських фонетичних та семантичних особливостях слів, які не можуть бути відтворені українською мовою без втрати смислу. Один із способів подолання цієї труднощі - це знаходження українських слів або фраз, які мають подібний фонетичний чи семантичний ефект. Наприклад, у відповіді на запитання "Why is a raven like a writing desk?" ("Чому ворон схожий на письмовий стіл?") Керролл запропонував кілька можливих відповідей, включаючи "Because it can produce a few notes, though they are very flat and it is never put with the wrong end in front" ("Тому що він може видаї кілька нот, хоча вони дуже плоскі і його ніколи не кладуть заднім боком вперед"). Український переклад цієї фрази потребує пошуку схожих звучань та подвійних змістових інтерпретацій слів, щоб зберегти гумористичний ефект.

По-друге, важливо враховувати мовні та культурні особливості цільової

аудиторії під час перекладу каламбурів. Те, що може бути гумористичним або цікавим для англомовної аудиторії, може не викликати такої самої реакції в українській аудиторії. Тому перекладачам необхідно враховувати, які аспекти каламбура можуть бути зрозумілі та смішні для читачів українською мовою.

По-третє, важливо зберегти головну мету та смисл каламбура під час перекладу. Каламбури в "Алісі в Дивокраї" часто використовуються для створення атмосфери абсурду та гумору, для підкреслення нелогічності та безглуздя Дивокраю. Тому перекладачі повинні бути впевнені, що їхні переклади зберігають цю ключову функцію.

У подоланні цих труднощів можуть бути корисні такі стратегії як пошук аналогів та схожих за звучанням слів українською мовою, використання іншої гумористичної фігури (наприклад, алітерації чи паронімії), або додавання пояснень, що допоможуть читачам зрозуміти грою слів.

Перший підхід, який використовують перекладачі, - це пошук українських слів або фраз, що мають подвійне або багатозначне значення, схожі звучання або асоціації з оригіналом. Це може включати в себе використання паронімії, градації, алітерації та інших мовних фігур. Однак, цей підхід не завжди ефективний, оскільки українська мова може відрізнятися від англійської за фонетичними та семантичними особливостями слів.

Другий підхід - це використання графічних або графематичних елементів для створення каламбурів. Наприклад, в українському перекладі можна використовувати аналогічні літературні прийоми, такі як анаграми, різні шрифти або розміщення слів на сторінці для створення візуальних каламбурів.

Третій підхід - це додавання пояснень або анотацій до тексту, які допомагають читачам зрозуміти каламбур та його смисл. Однак, цей метод може бути не завжди ефективним, оскільки він може порушити текстову цілісність та призвести до втрати гумористичного ефекту.

Після перекладу каламбурів, важливо провести оцінку, наскільки успішно переклад відтворює смисл та гумор оригіналу.

3.3 Переклад іронії та нонсенсу на прикладі художнього твору Л.

Керролла «Аліса в Дивокраї»

У цьому підрозділі ми дослідимо методи перекладу параграфів, використовуючи пародію та нонсенс, і візьмемо для аналізу пародію Льюїса Керролла "You are old, father William" на вірш Роберта Сази "The Old Man's Comforts and How He Gained Them" («Дідусеві радощі та як він їх сягнув»). На момент написання "Аліси в Країні Див" ця пародія Керролла вважалася шедевром англійської літературної нонсенсу, і текст Роберта Сази був відомий великій кількості читачів, навіть якщо сам автор залишився відомим лише завдяки цьому одному твору.

Ця пародія Керролла вражає своєю майстерністю та використанням різних риторичних засобів, особливо гіперболізації та перверсії. Вона втілює класичні прийоми протиставлення високого і низького стилю, серйозного та гумористичного, а також поваги та глузування. Важливо враховувати, що читачам того часу було добре відомо джерело пародії, і вони мали чітке уявлення про твір Роберта Сази та його моральну насиченість.

За допомогою гіперболізації та перверсії, Керролл створив антидидактичну пародію, яка виражала свою непокору традиційним моральним нормам та жанровим очікуванням.

Ментальний простір, який відображає дидактичний дитячий вірш Роберта Сази, містить елементи, яким можна призначити статичні та динамічні характеристики. В цьому просторі зустрічаються поняття, такі як "старий," "сивий," "батьорий," і "здоровий," а також "молодий чоловік," який представляє молодше покоління і має навчатися у Батька Вільяма. Функція цього молодого чоловіка полягає в тому, щоб ставити запитання, і вірш в основному побудований у формі діалогу, де автор і Батько Вільям або молодий чоловік взаємодіють.

Мова Роберта Сази відзначається високим поетичним стилем, що проявляється у використанні "книжкової" та піднесеної лексики, таких як "здоровий і батьорий," "пасма," "говорити" (замість "сказати"), і "просити" (замість "попросити"). Також у тексті використовуються офіційні звертання та іменування, такі як "Батько Вільям" та "молодий чоловік." Зустрічаються архаїчні вирази, такі як "твоя увага" і "він не забув."

Це створює серйозний та урочистий тон дидактичного вірша, підкреслює пошану молодого чоловіка перед Батьком Вільямом і відображає повагу автора до останнього.

Оригінальний твір мав шість строф, кожна з чотирма рядками. Він був написаний чотирьох- та трьохстопним анапестом. В пародії відзеркалюються деякі з цих атрибутів. Однак атрибути, які приписуються Батькові Вільяму в пародії, є частково ідентичними тим, які були в оригіналі (наприклад, "старий" і "сивий"), і частково є новими та абсурдними з точки зору онтологічних норм (наприклад, "постійно стоїть на голові, бо немає мозку і не боїться його пошкодити").

Льюїс Керролл використовує цілком об'єктивну та розмовну лексику для опису атрибутів, що відрізняється за функціонально-стилістичними характеристиками від урочистої та піднесеної лексики оригіналу. Це створює атмосферу повсякденності, яка контрастує з урочистістю оригіналу. У своїй пародії Керролл відступає від оригіналу, розширюючи кількість строф і рядків у вірші. Це може бути ознакою того, що він був настільки захоплений своєю творчістю, що не міг зупинитися вчасно. В пародії зберігається ритм і розмір рядків, а також кількість стоп. Вона також побудована у формі діалогу, де запитання юнака чергуються з відповідями літньої людини.

Гумористичний ефект досягається шляхом взаємодії інконгруентних структур двох вихідних ментальних просторів. Ця інконгруентність спостерігається на різних рівнях, включаючи сюжет, стиль, стосунки персонажів та семантику. Усвідомлення цієї інконгруентності сприяє комунікативному успіху пародії

Український переклад М. Лукаша відзначається чутливим підходом до оригіналу, що дозволяє говорити про його стратегію наближення перекладу до вихідного тексту. Водночас, українська версія вірша має відзнаки, характерні для творчості М. Лукаша в українській поетичній традиції. Він використовує національні мовні ресурси, що додають перекладу колориту.

Структура та розмір вірша у перекладі збережені, включаючи вісім чотирирядних строф, написаних анапестом. Однак сюжет та образи пройшли трансформації, які є характерними для творчості М. Лукаша, який використовував метод уподібнення. Цей метод застосовувався тоді, коли існував україномовний еквівалент іншомовної реалії, яка передавала інформацію, близьку до того, що містить оригінал. Це наближення до сприйняття і розуміння українським читачем створило у тексті українського перекладу відомі концепти та асоціації.

Цей метод виявився успішним, і його результати відображені в наступних ситуативних еквівалентах: father William – дід, дідок; uncommonly fat – гладкий як діжчина; to turn a back-somersault – крутити млинка; suet – кандьор; to give oneself airs – схибнутися, наїстися метеликів; to kick oneself downstairs – дати духопеликів :

- (7) Ти старий, любий діду*, - сказав молодик, -
І волосся у тебе вже сиве.
А стоїш вверх ногами й до цього вже звик, -
На твій вік це не дуже красиво. (TGQ, URL)

- Молодим, - мовив дід, - я боявсь неспроста,
Що це може відбитись на мізку,
Та моя голова - я вже знаю - пуста,
На ній можна стояти без ризику. (TGQ, URL)

- Ти старий, - знову каже юнак до дідка, -
І, нівроку, гладкий, як діжчина,
А в переверти йдеш, крутиш хвацько млинка,
Ти скажи мені, в чому причина ? (TGQ, URL)

- Молодим, - мовив дід, - всі суглоби собі
Розтирав я чарівною мастю,
Коли хочеш - за гроші хороші й тобі
Дам коробочку-дві того щастя. (TGQ, URL)

- Ти старий, в тебе щелепи наче й слабкі,
Не вжувати їм навіть кандьору, -

Та ти гуску з кістками строщив залюбки,
Де ти взяв таку силу бадьору? (TGQ, URL)

- Молодим, - мовив дід, - я постійно сваривсь
Із дружиною вдень по три рази.
І від того мій рот на весь вік укріпивсь,
Мов сталльні, моїх щелепів м'язи. (TGQ, URL)

- Ти старий, - каже хлопець, - і, справа ясна,
Твої очі вже добре не бачать,
А на кінчику носа ти держиш в'юна, -
Хто навчив тебе, діду, трюкачить? (TGQ, URL)

- Скільки можна дурних задавати питань!
Ти схибнувсь, чи об'ївся метеликів?
Все, терпець мій урвався, благаю: відстань!
Вимітайся, бо дам духопеликів! (TGQ, URL)

Тобто, перекладач використовував елементи непрямого перекладу, а саме

еквіваленцію, тобто передачу змісту іншими словами. Це у свою чергу є лексичною трансформацією.

Усі ці заміни здатні активувати ментальні структури, що досить добре відображають семантичний план пародії Л. Керролла: нісенітність діалогу, буденність тональності, застережливе ставлення юнака і власне автора до діда, розумову неповноцінність і безглуздість вчинків діда.

Наступним є переклад Г. Бушиної, стратегія якої близька Лукашевій й визначається нами як загальна орієнтація на текст оригіналу з елементами помірної доместикації за рахунок простомовної української лексики. Перекладачка доволі бережно ставиться до структури, ритміки, мелодики й змісту Керроллового вірша, вдаючись до сюжетних та образних трансформацій лише в окремих випадках, де цього вимагає ритмомелодійна організація українського перекладу:

— Ти старий уже, діду,— промовив юнак,—
Посивіло у тебе волосся,
А стоїш горіноги, мов треба отак,
Мов у світі здавен так велося. (TGQ, URL)

— Молодим,— одказав йому дід,— недарма
Мусив голову оберігати,
Та тепер, коли там ані клепки нема,
Я на ній не боюся стояти. (TGQ, URL)

— Ти старий,— каже дідові знову юнак,—
Але тіло твоє аж лосниться,
Та й на скоки-переверти з тебе мастак,
То ж повідай, у чім таємниця? (TGQ, URL)

— Я колись,— каже дід,— щонайменший суглоб
Натирав незвичайним мастилом.
Можеш в мене купити мастило те, щоб
Почуватись довіку стосилом. (TGQ, URL)

— Ти старий, ніби й зуби уже погубив,
До твердого не маєш охоти,
Тільки ж як цілу гуску з кістками струбив
І не впрів од такої роботи? (TGQ, URL)

— З юних літ,— дід сказав,— по три рази щодня
Ми з дружиною гризлися люто,
Ось тому мої щелепи наче броня,
Бо у сварках добряче їх куто. (TGQ, URL)

— Ти старий,— хлопець править,—
 аж мохом поріс,
 Став на старості недобачати,
 А в'юна примудрився поставить на ніс,—
 Хто навчив тебе так витівати? (TGQ, URL)

— Тричі я відповів, а воно як дурне,
 То вже мудрим не стане нізащо.
 Геть! Не гнівай, хлоп'я нерозумне, мене,
 Раз таке ти вдалося пропашо! (TGQ, URL)

Водночас вжиті нею характерні українські лексеми не тільки роблять твір зрозумілішим для українського читача, а й дозволяють вдало передати створювану автором атмосферу нонсенсу: *father William – дід; uncommonly fat – тіло аж лосниться; to turn a back-somersault – скоки-перевертви; to give oneself airs – а воно як дурне; incessantly stand on your head – стояти горіногу; to finish the goose – цілу гуску струбив.*

Найсуттєвішими є такі зміни, запроваджені Бушиною: *Do you think, at your age, it is right – мов у світі здавен так велося; muscular strength in my jaw – мої щелени наче броня, бо у сварках їх добряче кутю; allow me to sell you a couple – можеш в мене купити мастило те, щоб почуватись довіку стосилом; pray, how did you manage to do it – і не впрів від такої роботи; don't give yourself airs – то вже мудрим не станеш нізащо.*

З даних фрагментів бачимо, що авторка використовувала прийоми непрямого перекладу, серед яких була присутня транспозиція, еквіваленція та навіть модуляція. Адже замінити «батька» на «діда» це суттєва зміни точки зору на ситуацію. Цими елементами вона добилась передачі нонсенсу, який хотів показати своїм віршем Л. Керролл.

Як і інші перекладачі, В. Панченко зберігає структурно-композиційну рамку пародії Л. Керролла та її семантичне наповнення (*uncommonly fat – товстелезний як тее барило; to turn a back-somersault – стрибати перевертом, наче циркач; yet you finished the goose, with the bones and the beak – та в обід умегелив ти двох гусаків; to kick oneself downstairs – скинути зі сходів як цуцика*), відображаючи і нісенітність діалогу, і буденність тональності, й застережливе ставлення сина до тата Вільяма, й безглуздість вчинків останнього.

Перекладач звертається до таких непрямого перекладу та задіює декілька трансформаций при цьому: синтаксичну, морфологічну та лексичну.

Останнім за часом є переклад В. Наріжної, яка, як і у попередніх випадках,

намагається структурно й сюжетно залишатися в межах, визначених оригіналом. На наше враження, у цьому варіанті перекладу оригінал зазнав найменших трансформацій, але, з іншого боку, окремі лексичні рішення перекладачки, як на наш смак, не відповідають стилістиці першотвору, наприклад, *Батько Віллі та мудрий Віллі* (скорочена форма імені дисонують із «шанобливим» контекстом); *на тім'ячку стрибати ти звик* (на тім'ячку можна стояти, а не стрибати); *роздобрів наче слон* (цілком сучасне порівняння); *в чому резон* (навіть чи таке запозичене слово є доречним в мовленні юнака, який поруч вживає одиниці на кшталт «довбешка», «до біса», «чуднота» тощо). Також для цього перекладу є характерним вживання слів зі зменшувальними суфіксами, які зазвичай стають у пригоді там, де перекладачу важко впоратися з римою або розміром. Наприклад: *on your head* – *на тім'ячку*; *I have none [brain]* – *довбешка – порожній баняк*.

Перекладачка використовувала як елементи прямого перекладу, так і непрямий переклад. Застосовуючи під час перекладу граматичні трансформації та лексичні трансформації відхилення від прямого словникового значення слів.

До індивідуально-авторського словотвору має бути віднесений лексичний нонсенс, який визначається нами як нестійке мовно-мовленнєве утворення, що виникає внаслідок неконвенційного поєднання конвенційних елементів різних рівнів та характеризується референційною і сигніфікативною невизначеністю й неоднозначністю семантичної інтерпретації за рахунок порушення мовних та/або комунікативних норм. Лексичний нонсенс має різні форми репрезентації, найбільш складною з яких є одиниці, утворені за рахунок способу, відомого як «вигадання слів» (word manufacture) або фонемний словотвір. Через відсутність морфемного членування та внутрішньої форми, «вигадані» лексеми найважче інтерпретуються, а отже, й перекладаються.

Л. Керролл використовує їх поряд зі «словами-портмоне», які ще інакше називаються лексичними контамінаціями. Очевидно, що переклад таких одиниць можливий на основі не формальної (структурно-семантичної), а функціональної еквівалентності, а застосування будь-якої послідовної перекладацької стратегії зазнає певних обмежень через ускладненість відтворення способу/моделі словотвору через відсутність у них формальних показників.

Наведемо оригінал та два варіанти перекладу першої строфи балади:

(23) *Twas brillig, and the slithy toves
Did gyre and gimble in the wabe;
All mimsy were the borogoves,
And the mome raths outgrabe* (TGQ, URL)

Перший переклад:

*Був смажень, і швимкі яски
Спіралили в кружві,
І марамульки йшли в псашки,
Як трулі долові*
(TGQ, URL)

Другий переклад:

*Варкало. Борщуки пружькі
Сверділися в садві,
Хруктіли жабани мізькі,
Мов псиці дальові*
(TGQ, URL)

Перше, що привертає увагу, – це зменшення кількості оказіональних одиниць з 11 в оригіналі до 9 у перекладі М. Лукаша та 10 у перекладі В. Корнієнка. Гадаємо, що це, передусім, пов'язано з намаганням витримати оригінальний розмір вірша (катрен із перехресним римуванням, написаний чотирьохстопним ямбом) і пов'язаними з цим синтаксичними деформаціями та скороченням кількості слів.

Мовлення головного персонажа діалогії Аліси є абсолютно правильним та грамотним, а окремі кумедні обмовки навмисне уводяться автором у контекст творів для створення ефекту мовної гри, яка, фактично, і є їх єдиною стилістичною домінантою. У мовленні самого персонажа та при його описі Л. Керролл не зловживає емотивно-експресивною лексикою, натомість перекладач намагається весь час «прикрасити» образ за рахунок характерної української говірки, щедро приправляючи мовлення героїні діалектизмами та аномативним просторіччям.

Розглянемо приклад: (25) “*Curiouser and curiouser!*” cried Alice (*she was so much surprised, that for the moment she quite forgot how to speak good English*). (TGQ, URL)

У цьому висловлюванні Аліса, нібито під впливом незвичних емоцій, робить граматичну помилку, супроводжувану нейтральним авторським коментарем, який

дослівно означає: «вона настільки здивувалася, що на хвилину зовсім забула, як слід правильно говорити англійською».

Контрастом на цьому тлі виглядає переклад, в якому ми виділили свавільно додані перекладачем елементи українського розмовного стилю, які навряд чи личать вихованій дівчинці вікторіанської доби: – *А це що за диковижа? Щось несусвітське!* – згукнула Аліса (зопалу вона раптом заджерготіла якоюсь тарабарською мовою)(TGQ, URL)

Своє завдання перекладач, вочевидь, бачить не просто у певному ступені доместикації вихідного твору (що з урахуванням його жанрової належності є цілком зрозумілою стратегією для україномовного перекладу дитячої літератури), а у запровадженні радикально українізованої простомовної версії англійського твору. З цією метою він активно застосовує там, де це не передбачено стилістикою першотвору, спеціальну лексику, а саме: вигуки та частки («хух», «бач», «та й квит», «хай йому морока», «лелечки», «га», «гайгай», «лишечко», «агій», «аж гульк»), експресивні дієслова, особливо на позначення мовлення та рухів персонажів («чкурить», «брюхнула», «кумекає», «заквилила», «згламає», «вигулькнув», «втелющилася», «чеберяє», «доглупалася», «шкіриться», «галакали», «хвицьнути», «скарлючилась»), просторіччя та вульгаризми («умент», «диковижа», «чортяка», «манюнька», «балачка», «не до шмиги», «нічичирк», «приклячка», «баньки», «бачця», «тварюки»), архаїзми («сап'янці», «опука», «лій», «шарварок»), діалектизми («гидомирні», «дзиглик», «слоїк»).

Запроваджений підхід не дає можливості перекладачеві створити цілісний образ; в його інтерпретації Аліса весь час, образно кажучи, «розривається» між манірністю та простотою, між освіченістю та невіглаством, порушуючи когерентність перекладеного твору в цілому.

Розглянемо ще один приклад: (26) *Alice took up the fan and gloves, and, as the hall was very hot, she kept fanning herself all the time she went on talking: "Dear, dear! How queer everything is to-day! And yesterday things went on just as usual. I wonder if I've been changed in the night? Let me think: was I the same when I got up this morning? I almost think I can remember feeling a little different. But if I'm not the same, the next question is, Who in the world am I? Ah, THAT'S the great puzzle!" And she began thinking over all the children she knew that were of the same age as herself, to see if she could have been changed for any*

of them(TGQ, URL) .

А ось як ця ситуація виглядає у перекладі: *Аліса підняла віяло та рукавички, а що в залі стояла страшенна задуха, то вона, говорячи, знай собі обмахувалася: – Боже, Боже! Який нині шалений день! Учора все було, як завжди. Хм! А може, то я одмінилася за останню ніч? Стривайте: чи ж тією самою прокинулася я вранці? Щось мені пригадується, ніби я почувалася трохи незвично. Та якщо я не та сама, то хто ж тоді я, хай йому абищо! Ні, тут сам чортяка ногу вломить!* – І Аліса заходилася перебирати в пам'яті усіх своїх ровесниць, аби з'ясувати, чи не перетворилася вона, бува, на котрусь із них(TGQ, URL) .

Якщо на початку уривку перекладач змушує героїню розмовляти якоюсь занадто дорослою і неприродною («театральною») мовою («Боже, Боже! Який нині шалений день!»), то вже далі знову збивається на звичний для себе стиль, замінюючи фразу «*Ah, THAT'S the great puzzle!*», в якій автор лише графічно виділяє експресивну інтонацію героїні, на брутальне «*Ні, тут сам чортяка ногу вломить!*».

Можемо підсумувати аналіз перекладу 4 авторів тим, що усі вони практично не застосовували елементи прямого перекладу. А це означає, що переважав непрямий переклад, який несе у собі і зміну присутньої точки зору, і зміну деталей вірша, і заміну частин мова та передачу змісту іншими словами. Тобто, дані елементи використовуються у перекладацькій практиці доволі часто. Фактично кожен перекладач застосовує змішані трансформації під час своєї роботи, адже вони покликані перефразувати зміст таким чином, щоб носій мови перекладу зумів отримати максимальну суть, котру вклав у твір автор оригіналу.

Якщо семантико-стилістичні характеристики англійського та українського речень повністю співпадають в контексті завершеного тексту, то вживається нульова синтаксична трансформація. При розбіжностях у традиції актуального членування речення у вихідній та перекладній мовах, але при одночасному співпадинні семантичних характеристик англійського та українського речень використовується така синтаксична трансформація, як перестановка. При частковому або повному неспівпадинні структурно-семантичних та стилістичних властивостей мовних елементів похідної та перекладної мов, а також синтаксичних зв'язків перекладач вдається до використання заміни. При віднаходженні підтексту або імплікації з глибинної структури речення до структури поверхневої відповідно до вимог

перекладної мови вживається доповнення. За наявності у реченні оригіналу інформації, яка мала б бути імплікована при перекладі для досягнення семантико-стилістичної адекватності, використовується опущення.

Слід звернути окрему увагу на переклад речень, що становлять фразеологічний вираз. Переклад таких речень відбувається за допомогою еквівалентів, фразеологічних аналогів, калькування, описового перекладу.

Аналіз україномовних перекладів текстів Льюїса Керролла демонструє, що для перекладу параграфемних засобів смислової актуалізації найбільш часто використовується заміна (34% випадків). Другою за частотністю використання можна назвати таку трансформацію, як нульова перестановка (27% випадків). Далі за частотністю розташовуються перестановка (18% випадків), доповнення (13% випадків) та опущення (11% випадків).

Для перекладу фразеологічних одиниць, що були вжиті в аналізованих текстах, перекладачі найчастіше – у 57% випадків, - використовували еквіваленти. Другим за вживаністю прийомом перекладу було використання описів – 21%, потім – використання аналогів – 20%, і, нарешті, калькування – 2%.

Таким чином, усі види синтаксичних перетворень при перекладі англійськомовних художніх текстів українською мовою можна звести до п'яти найбільш поширених типів, а саме: нульова трансформація, перестановка, заміна, доповнення, опущення. Слід зауважити, що такий поділ є значною мірою приблизним і умовним. По-перше, за винятком нульової трансформації, у низці випадків те чи інше перетворення можна з однаковим успіхом трактувати і як один, і як інший різновид елементарної трансформації. По-друге, перекладацькі трансформації на практиці в «чистому» вигляді зустрічаються рідко – зазвичай вони поєднуються одна з одною, набуваючи характеру складних, «комплексних» трансформацій.

Візуальна картина частотності використання перекладацьких стратегій при україномовній адаптації комічного в художніх текстах Льюїса Керролла наведена на рисунку 3.1.



Рисунок 3.1. Візуальна картина частотності використання перекладацьких стратегій при україномовній адаптації комічного в художніх текстах Льюїса Керролла

Для перекладу фразеологічних одиниць, що були вжиті в аналізованих текстах, перекладачі найчастіше – у 57% випадків, - використовували еквіваленти. Другим за живістю прийомом перекладу було використання описів – 21%, потім – використання аналогів – 20%, і, нарешті, калькування – 2%.

Візуальна картина частотності використання перекладацьких стратегій при україномовній адаптації фразеологізмів із комічним компонентом у художніх текстах Льюїса Керролла наведена на рисунку 3.2.



Рисунок 3.2. Візуальна картина частотності використання перекладацьких стратегій при україномовній адаптації фразеологізмів із комічним компонентом у художніх текстах Льюїса Керролла

Таким чином, усі види синтаксичних перетворень при перекладі англійськомовних художніх текстів українською мовою можна звести до п'яти найбільш поширених типів, а саме: нульова трансформація, перестановка, заміна, доповнення, опущення. Слід зауважити, що такий поділ є значною мірою приблизним і умовним. По-перше, за винятком нульової трансформації, у низці випадків те чи інше перетворення можна з однаковим успіхом трактувати і як один, і як інший різновид елементарної трансформації. По-друге, перекладацькі трансформації на практиці в «чистому» вигляді зустрічаються рідко – зазвичай вони поєднуються одна з одною, набуваючи характеру складних, «комплексних» трансформацій.

Висновки до розділу 3

Визначені засоби смислової актуалізації комічного у творах Л. Керролла. Відзначено, що засоби смислової актуалізації комічного використовуються в творчості Л. Керролла досить часто. Яскравим прикладом є їх використання у романі «Аліса в Країні Чудес», адже в ньому зібрано досить багато засобів смислової актуалізації комічного. Автор використовував тут виділення за допомогою курсиву, великих літер, тире та різного роду словесних малюнків та віршованих фраз.

Окрім цього, у своїх творах Л. Керролл активно використовував елементи нонсенсу як одну із ключових складових мовної гри. Він застосовував даний різновид засобів смислової актуалізації комічного у своїх творах та виділяв його різними способами. Зокрема, мовна гра автора виражалась в словах, словосполученнях, висловленнях, низці висловлень, діалогічному обміні чи цілісному тексту певного

жанру.

Встановлені основні способи перекладу засобів смислової актуалізації комічного у творах Льюїса Керролла. Так, аналіз україномовних перекладів текстів Льюїса Керролла демонструє, що для перекладу засобів смислової актуалізації комічного найбільш часто використовується заміна (34% випадків). Другою за частотністю використання можна назвати таку трансформацію, як нульова перестановка (27% випадків). Далі за частотністю розташовуються перестановка (18% випадків), доповнення (13% випадків) та опущення (11% випадків).

Для перекладу фразеологічних одиниць, що були вжиті в аналізованих текстах, перекладачі найчастіше – у 57% випадків, - використовували еквіваленти. Другим за вживаністю прийомом перекладу було використання описів – 21%, потім – використання аналогів – 20%, і, нарешті, калькування – 2%.

ВИСНОВКИ

На основі опрацьованого теоретичного матеріалу, нами було визначено, що комічний текст як представник художнього тексту має всі його якості. Гумористичний сюжет, яскрава мова персонажа є основою комічного тексту. Існують спеціальні слова та вирази, які надають промови виразність, емоційність, служать виразом ставлення автора до зображуваного. Їх називають мовними засобами комічного.

В ході аналізу накової літератури, нами було визначено, що теорії перекладу, орієнтовані на вихідний текст, стають нерелевантними. При цьому Юджин Найда запропонував і іншу теорію на противагу першій – теорія динамічної еквівалентності. Згідно з нею, перекладачеві необхідно прагнути відтворити ті відносини між реципієнтом та повідомленням, які існували. Найда підрозділяє ці відносини на два рівні: мінімальний та максимальний. Згідно з першим рівнем, реципієнт повинен розуміти текст такою мірою, щоб уявити, як цей текст зрозуміли читачі.

Таким чином, літературно-художній дискурс є єдністю двох сутностей – процесу мовної комунікації письменника і художнього тексту, що виходить в її результаті. Текст як головна складова дискурсу актуалізує лінгвістичні та екстралінгвістичні явища, в яких відтворюються індивідуальноавторські домінантні сенси, що репрезентують мовну особистість письменника як динамічний, феномен, що включає в себе психічні, етнічні, соціальні та інші компоненти, заломлені через мову та дискурс.

Як свідчать останні дослідження, текст – це як лінгвістичне явище, а й семіотична категорія, яка реалізує систему кодів і символів, і сама функціонує як знак. Проте, на відміну від загальномовного вербального знака, для художнього тексту більшою мірою властивий індивідуальний (авторський), процесуальний, іманентний і емоційний характер.

Визначаючи художній текст із усією сукупністю знаків як продукт літературно-художнього дискурсу, виникає питання про семіотики самого дискурсу, який, прийшовши на зміну семіотиці тексту, визначає подальший розвиток підходів до вивчення як лінгвістичних особливостей художнього тексту на всіх його рівнях, так і механізмів текстобудови.

В ході дослідження було визначено складові реалізації культурологічного підходу до аналізу твору «Аліса в Країні Див». Серед зазначених принципів відзначено:

історико-культурний принцип, суть якого полягає у доборі та доречному використанні відомостей про історичні та культурні факти, що характеризують час і місце створення художнього твору. Так, зокрема, при вивченні повісті-казки Л. Керролла «Аліса в Країні Див» доречно звернути увагу на ознайомлення школярів із поняттям «вікторіанська епоха», сфокусувати їх увагу на значенні постаті королеви Вікторії в розвитку тогочасної Англії, її суспільства. Також у межах реалізації зазначеного принципа постає важливим розгляд згаданих у творі англійських традицій (чаювання, гра в крокет);

біографічний принцип, що не вимагає дослівного відтворення всіх етапів життя письменника, проте акцентує увагу на найбільш характерних рисах його особистості, що так чи інакше вплинули на написаний ним твір. Так, доречно буде відзначити особливості становлення Л. Керролла як науковця, богослова, письменника, що продемонструє багатогранність його натури;

історико-літературний принцип. В контексті вивчення повісті-казки Л. Керролла «Аліса в Країні Див» доречним виглядає розгляд обставин написання твору, зокрема, увага може бути акцентована на реальних прототипах, що їх мають казкові герої;

літературознавчий принцип, використання якого дозволяє забезпечити системність вивчення твору, включеного в низку творів, що характеризуються такою ж жанровою приналежністю. Зокрема, вивчаючи повість-казку Л.

Керролла «Аліса в Країні Див», доречно буде згадати про попередників письменника у зазначеному жанрі та їх твори, провести паралелі між казкою Керролла та казками інших авторів;

принцип наочності, що забезпечує зв'язок різних видів мистецтва під час вивчення літературного твору. Так, зокрема, при вивченні повісті-казки «Аліса в Країні Див» можливими формами роботи є як розгляд ілюстрацій до твору художників різних часів, так і перегляд художніх фільмів, створених за казковою повістю.

Визначені засоби смислової актуалізації комічного у творах Л. Керролла. Відзначено, що засоби смислової актуалізації комічного використовуються в творчості Л. Керролла досить часто. Яскравим прикладом є їх використання у романі «Аліса в Країні Чудес», адже в ньому зібрано досить багато засобів смислової актуалізації комічного. Автор використовував тут виділення за допомогою курсиву, великих літер, тире та різного роду словесних малюнків та віршованих фраз.

Окрім цього, у своїх творах Л. Керролл активно використовував елементи нонсенсу як одну із ключових складових мовної гри. Він застосовував даний різновид засобів смислової актуалізації комічного у своїх творах та виділяв його різними способами. Зокрема, мовна гра автора виражалась в словах, словосполученнях, висловленнях, низці висловлень, діалогічному обміні чи цілісному тексту певного жанру.

Встановлені основні способи перекладу засобів смислової актуалізації комічного у творах Льюїса Керролла. Так, аналіз україномовних перекладів текстів Льюїса Керролла демонструє, що для перекладу засобів смислової актуалізації комічного найбільш часто використовується заміна (34% випадків). Другою за частотністю використання можна назвати таку трансформацію, як нульова перестановка (27% випадків). Далі за частотністю розташовуються перестановка (18% випадків), доповнення (13% випадків) та опущення (11% випадків).

Для перекладу фразеологічних одиниць, що були вжиті в аналізованих

текстах, перекладачі найчастіше – у 57% випадків, - використовували еквіваленти. Другим за вживаністю прийомом перекладу було використання описів – 21%, потім – використання аналогів – 20%, і, нарешті, калькування – 2%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т.П. Мовленнєвий акт іронії в англійській мові (на матеріалі художньої літератури XVI та XX століть) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2002. 18 с.
2. Бабич В.М. Лінгвокраїнознавча інтерпретація англомовного тексту. К.: Либідь. 1990. 153 с.
3. Баранова С.В., Трофименко А.В. Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англомовних телесеріалів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. Вип. 40. С. 62-65
4. Барсукова В.І., Топачевський С.К. Перекладацький підхід до класифікації жартів. Житомир, 2014. 320 с.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 342 с.
6. Воробйова І.А. Концепт “гумор” у британській лінгвокультурі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Сімферополь: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2011. Т. 24 (63), № 2, ч 1. С. 38-42.
7. Дискурс. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення: 22.04.2022)
8. Дискурс. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/ (дата звернення: 22.04.2022)
9. Жуланова Е.В. Можливості передачі і сприйняття культурної специфіки комічного дискурсу в умовах кіноперекладу. *Вісник*. 2014. № 3. С. 54-60.
10. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при ЛДУ, 1989. 215 с.

11. Ільченко О.М. Етикет англомовного наукового дискурсу: монографія. К.: ІВЦ «Політехніка», 2002. 288 с.
12. Кисилиця Г. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці та лінгвістиці тексту. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Philologia/44919.doc.htm (дата звернення: 22.04.2022)
13. Ковалевська Я.Л. Медіапростір сатирико-саркастичного дискурсу (на прикладі американських онлайн-видань). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Methodика викладання іноземних мов»*. 2016. Вип. 84. С. 130-135
14. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія. К.: Академія, 2007. Т. 1. 608 с.
15. Кухаренко В.А. Практикум зі стилістики англійської мови: Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2000. 160 с.
16. Кушнір Г. Перекладацькі трансформації та їх класифікація. Вінниця: Нова Книга, 2013. 180 с.
17. Лівницька І. Проблема дефініції та перекладу реалій в художньому тексті. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2009_81\(4\)_43.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2009_81(4)_43.pdf) (дата звернення: 22.04.2022)
18. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. К.: Академія, 2007. 752 с.
19. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2014. Книга 3. С. 102-105.
20. Полюжин М.М. Функціональний і когнітивний аспект англійського словотворення: монографія. Ужгород: Закарпаття, 1999. 240 с.
21. Полюжин М.М. Функціональний і когнітивний аспект англійського словотворення: монографія. Ужгород: Закарпаття, 2003. 259 с.

- 22.Самохіна В.О. Інтертекстуальність – символ сучасної філології. *Культура народів Причорномор'я: науч. журнал.* 2006. № 82. С. 134-135.
- 23.Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: дис. ... д. філол. наук: 10.02.04 “германські мови”. Харків, 2010. 518 с.
- 24.Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
- 25.Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. 680 с.
- 26.Солощук Л.В. Невербальні компоненти комунікації як засоби створення комічного ефекту у сучасному англomовному дискурсі. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/1._v._soloshchuk_non-verbal_components_of_communication_as_means_of_creating_the_comic_effect_in_the_modern_english_discourse.pdf (дата звернення: 22.04.2022)
- 27.Українська мова. Енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського. К. : Вид-во “Українська енциклопедія”, 2004. 824 с.
- 28.Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі: монографія. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. 344 с.
- 29.Харченко О.В. Американський дискурс комічного ХХ-ХХІ сторіч (на матеріалі комедійних фільмів, художніх та публіцистичних творів): монографія. Київ: ТОВ Видавництво “Сталь”, 2010. 355 с.
- 30.Харченко О.В. Американський дискурс комічного та його лінгвокогнітивні особливості. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.* 2010. № 897. С. 120-125.
- 31.Шалаєва А.А. До питання про особливості американського гумору. *Концепт.* 2017. № 37. С. 188-190.
- 32.Шонь О.Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2003. 225 с.

33.Юрковська М.М. Дискурс англомовної анімаційної комедії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови”. Київ, 2011. 23 с.

34.43. Особливості художнього перекладу : лексико-семантичний аспект / Т. Жужгіна-Аллахвердян та ін. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, (2020). с.126.

35.Пастернак Т. А. Проблема рольової диференціації комунікантів у сучасних дискурсивних дослідженнях. Вісник ХНУ. Серія : Дискурсологія: семантика і прагматика. (2013). № 1052. С. 27–30.

36.Пентиліук М. І. Мовна особистість учня в перспекції мовленнєвого спілкування. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. Київ : Ленвіт, (2011). С. 80–84.

37. Писаренко К. В. Типологія мовних портретів персонажів у художніх текстах триптиху “Хресна проща” Р. Іваничука : змістовий аспект.

38.Лінгвістичні дослідження : Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. (2015). № 42. С. 150–155.

39.Практика перекладу /Translation Practice. Л. Славова та ін. Київ : Логос, (2019). 386 с.

40.Редько Є. О. Українська мовна особистість і арго (на прикладі семантичних назв осіб за спорідненістю і свояцтвом). Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). (2014). № 5. С. 212–218.

41. Романченко А. Синтаксична репрезентація мовної особистості вченого-лінгвіста. Мова : класичне – модерне – постмодерне. (2017).

42.№ 3. С. 111–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Langcmp_2017_3_15 (дата звернення: 29.01.2023).

43.Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ : Фітосоціоцентр, (1999). 147 с.

44. Стріха М. Український художній переклад : між літературою і націстворенням. Київ : Факт – Наш час, (2006). с.344.
45. Сюта Г. М. Лінгвосвіт поезії авторів Нью-Йоркської групи : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, (2010). с.164.
46. Ущина В. А. Позиціонування суб'єкта в англomовному дискурсі ризику : соціокогнітивний аспект. Луцьк : Вежа-Друк, (2015). с.380.
47. Черноватий Л. І, Карабан В. І. Переклад англomовної економічної літератури. Вінниця : Нова книга, (2007). с.416.
48. Шаповал А. С. Лінгвокультурологічна характеристика мовної особистості персонажа художнього твору (на матеріалі романів Перл Бак «Імператриця» та Павла Загребельного «Роксолана») : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Одеса, (2015). 192 с.
49. Шевчук З. С. Понятійно-термінологічне поле дослідження ієрархії «мовна особистість – мовний портрет». Одеський лінгвістичний вісник. (2017). № 4. С. 305–308.
50. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. (2013). Кн. 1. С. 164–168.
51. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації. Київ : Академія, (2010). с. 312.
52. Berman A., Venuti L. Translation and the Trials of the Foreign. The translation studies reader. Routledge, (2021). P. 247–260.84
53. Boyd R. L., Pennebaker J. W. Language-based personality: A new approach to personality in a digital world. Current opinion in behavioral sciences. (2017). № 18, P. 63–68.
54. Even-Zohar I. The position of translated literature within the literary polysystem. The translation studies reader. Routledge, (2021). P. 191–196.
55. Forceville C. Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: Agendas for research, in Forceville C. and Urios-Aparisi E. (eds.) Multimodal Metaphor, Berlin; New York: Mouton de Gruyter. (2009). P.19–42

56.Harris R. J., Mosier N. J. Memory for Metaphors and Similes in Discourse.

Discourse Processes. (2001). № 28. Vol. 3. P. 257–270.

57.Kolomiyets L. The Untranslatable Ethnic: Always an Outsider? (A Brief Review of Ukrainian-to-English Literary Translation Practices). Culture(s) and Authenticity: The Politics of Translation and the Poetics of Imitation. Berlin, (2018). P. 41–57

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Carroll L. The Annotated Alice: Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking Glass / L. Carroll ; [introd. and notes by M. Gardner]. – N.Y.; L.: W.W. Norton & Company, 2000. – 209 p.

2. Керролл Л. Аліса в Країні Чудес / Л. Керролл ; [пер. з англ. Г. Бушиної]. – К. : Видавництво дитячої літератури «Веселка», 2006. – 143 с.

ДОДАТКИ

Додаток А
Відтворення комічного в оригіналі та перекладі

	Оригінальний текст	Переклад
1	"A parrot that couldn't talk but was great at blowing its nose" (TGQ, URL) .	"Папуга, що не вмів говорити, але чудово роздмухував носа" (TGQ, URL).
2	"I know all the forest roads there are!" (TGQ, URL).	"Я знаю всі лісові дороги, які є!" (TGQ, URL).
3	"What is your name, child?" - "My name is Nadbrusok" (TGQ, URL).	"Ім'я тобі, дітонько?" - "Ім'я мені Надбрусок" (TGQ, URL).
4	It doesn't matter whether you want it or not. If you are drinking tea, you would like some biscuits with your tea. (TGQ, URL) ".	«Не важливо, чи хочеш ти чи ні. Якщо ти п'єш чай, ти би хотіла печива з цим чаєм. (TGQ, URL) ".
5	"Take this bigger one. I like it much better. (TGQ, URL)".	"Візьми цей більший. Він мені набагато більше подобається. (TGQ, URL) ".
6	"Why is a raven like a writing-desk? (TGQ, URL).	"Чому ворон схожий на письмовий стіл?" (TGQ, URL).
7	- You are old, dear old man,* said the young man. And your hair is grey. And you stand upside down, so you're used to it.	- Ти старий, любий діду*, - сказав молодик, - І волосся у тебе вже сиве. А стоїш вверх ногами й до цього вже звик, -

	It's not very nice for your age. (TGQ, URL).	На твій вік це не дуже красиво. (TGQ, URL).
8	- "When I was young," said my grandfather, "I was afraid for a reason, That it might affect my brain, But my head, I already know, is empty, I can stand on it without a line. (TGQ, URL).	- Молодим, - мовив дід, - я боявся неспроста, Що це може відбитись на мізку, Та моя голова - я вже знаю - пуста, На ній можна стояти без ризику. (TGQ, URL).
9	- "You are old," the young man says to the old man again. "And you're as fat as a barrel, But you do flips and turns, and you spin the mill with gusto, Tell me, what's the reason?" (TGQ, URL)	- Ти старий, - знову каже юнак до дідка, - І, нівроку, гладкий, як діжчина, А в переверти йдеш, крутиш хвацько млинка, Ти скажи мені, в чому причина ? (TGQ, URL).
10	- "When I was young," said my grandfather, "I rubbed all my joints I rubbed with a magic suit, If you want - for good money and you I'll give you a box or two of that happiness. (TGQ, URL).	- Добре, я розповім. Але кінець такий довгий і сумний! – промовила Миша. (TGQ, URL).
11	- You're old, your jaws seem to be weak, They can't even bite down on a candy cane. But you've been gutting a goose with bones with gusto,	- Ти старий, в тебе щелепи наче й слабкі, Не вжувати їм навіть кандьору, - Та ти гуску з кістками строцив залюбки,

	Where did you get such vigour? (TGQ, URL).	Де ти взяв таку силу бадьору? його сумним? (TGQ, URL)
12	- "When I was younger," said my grandfather, "I used to fight all the time. With my wife three times a day. And because of that, my mouth became hardened for the rest of my life, My jaw muscles like steel. (TGQ, URL).	- Молодим, - мовив дід, - я постійно сваривсь Із дружиною вдень по три рази. І від того мій рот на весь вік укріпивсь, Мов сталльні, моїх щелепів м'язи. (TGQ, URL)
13	- You are old, - says the guy, - and it is clear, Your eyes can no longer see well, And at the tip of your nose you hold a bindweed. Who taught you, grandfather, how to play tricks? (TGQ, URL).	- Ти старий, - каже хлопець, - і, справа ясна, Твої очі вже добре не бачать, А на кінчику носа ти держиш в'юна, - Хто навчив тебе, діду, трюкачить? (TGQ, URL)
14	- How many stupid questions can you ask! Are you mad, or have you eaten butterflies? I've had enough, I'm begging you: go away! Get out, or I'll give you the butterflies! (TGQ, URL).	- Скільки можна дурних задавати питань! Ти схибнувсь, чи об'ївся метеликів? Все, терпець мій урвався, благаю: відстань! Вимітайся, бо дам духопеликів! (TGQ, URL)

15	<p>- "You are old, grandfather," said the young man. Your hair is grey, And yet you stand tall as if you should, As if the world had always done so. (TGQ, URL) .</p>	<p>— Ти старий уже, діду,— промовив юнак,— Посивіло у тебе волосся, А стоїш горіноги, мов треба отак, Мов у світі здавен так велося. (TGQ, URL)</p>
16	<p>- "Young," his grandfather told him, "for a reason. I had to watch my head,But now, when there's not a rivet in it,I'm not afraid to stand on it. (TGQ, URL).</p>	<p>— Молодим,— одказав йому дід,— не дарма Мусив голову оберігати, Та тепер, коли там ані клепки нема, Я на ній не боюся стояти. (TGQ, URL)</p>
17	<p>- "You are old," the young man said to his grandfather again. "But your body is still shiny, And you're good at somersaults, So tell me, what's the secret? (TGQ, URL) .</p>	<p>— Ти старий,— каже дідові знову юнак,— Але тіло твоє аж лосниться, Та й на скоки-переверти з тебе мастак, То ж повідай, у чім таємниця? (TGQ, URL)</p>
18	<p>- "I used to rub the smallest joint I used to rub an unusual grease. You can buy it from me to make you feel To make you feel like a stack of sticks forever. (TGQ, URL).</p>	<p>— Я колись,— каже дід,— щонайменший суглоб Натирав незвичайним мастилом. Можеш в мене купити мастило те, щоб Почуватись довіку стосилом. (TGQ, URL)</p>

19	<p>- You are old, as if you have lost your teeth, You're old, like you've lost your teeth, and you don't want to eat hard things, You've just skinned a whole goose with bones And you're not able to do it? (TGQ, URL) .</p>	<p>— Ти старий, ніби й зуби уже погубив, До твердого не маєш охоти, Тільки ж як цілу гуску з кістками струбив І не впрів од такої роботи? (TGQ, URL)</p>
20	<p>- "From a young age," said my grandfather, "three times a day My wife and I used to fight fiercely, That's why my jaws are like armour, Because they're so angular in quarrels. (TGQ, URL)</p>	<p>— З юних літ,— дід сказав,— по три рази щодня Ми з дружиною гризлися люто, Ось тому мої щелепи наче броня, Бо у сварках добряче їх куто. (TGQ, URL)</p>
21	<p>- You're old, - the boy says, - "You're old, and you're covered with moss, You've become a bit of a wastrel in your old age, And you've managed to put a bunch of bindweed on your nose. Who taught you to do that? (TGQ, URL).</p>	<p>— Ти старий,— хлопець править,— аж мохом поріс, Став на старості недобачати, А в'юна примудрився поставити на ніс,— Хто навчив тебе так витівати? (TGQ, URL)</p>
22	<p>- I answered three times, and it was as stupid as it was, It will never be wise again.</p>	<p>— Тричі я відповів, а воно як дурне, То вже мудрим не стане нізащо.</p>

	<p>Get out! Don't make me angry, foolish boy, Since you have succeeded in such a thing, you are lost! (TGQ, URL).</p>	<p>Геть! Не гнівай, хлоп'я нерозумне, мене, Раз таке ти вдалося пропащо! (TGQ, URL).</p>
23	<p><i>Twas brillig, and the slithy toves Did gyre and gimble in the wabe; All mimsy were the borogoves, And the mome raths outgrabe (TGQ, URL)</i></p>	<p><i>Був смажень, і швимкі яски Спіралили в кружві, І марамульки йшли в псашки, Як трулі долові (TGQ, URL) Другий переклад: Варкало. Борцуки прузькі Сверділися в садві, Хруктіли жабани мізькі, Мов псиці дальові (TGQ, URL)</i></p>
24	<p><i>Twas brillig, and the slithy toves Did gyre and gimble in the wabe; All mimsy were the borogoves, And the mome raths outgrabe (TGQ, URL)</i></p>	<p><i>Був смажень, і швимкі яски Спіралили в кружві, І марамульки йшли в псашки, Як трулі долові (TGQ, URL) Другий переклад: Варкало. Борцуки прузькі</i></p>

		<p><i>Сверділися в садві, Хруктіли жабани мізькі, Мов псиці дальові (TGQ, URL)</i></p>
25	<p><i>Curiouser and curiouser!" cried Alice (she was so much surprised, that for the moment she quite forgot how to speak good English). (TGQ, URL)</i></p>	<p>Все цікавіше і цікавіше!" - вигукнула Аліса (вона була настільки здивована, що на мить зовсім забула, як розмовляти гарною англійською). (TGQ, URL)</p>
26	<p><i>Alice took up the fan and gloves, and, as the hall was very hot, she kept fanning herself all the time she went on talking: "Dear, dear! How queer everything is today! And yesterday things went on just as usual. I wonder if I've been changed in the night? Let me think: was I the same when I got up this morning? I almost think I can remember feeling a little different. But if I'm not the same, the next question is, Who in the world am I? Ah, THAT'S the great puzzle!" And she began thinking over all the children she knew that were of the same age as herself, to see if she could have been changed for any of them. (TGQ, URL)</i></p>	<p>Аліса взяла віяло і рукавички, і, оскільки в залі було дуже спекотно, вона продовжувала обмахуватися віялом весь час, поки говорила: "Любий, любий! Як все дивно сьогодні! А вчора все йшло як завжди. Цікаво, чи змінилася я за ніч? Дай подумати: чи була я такою ж, коли прокинулася вранці? Мені здається, що я пам'ятаю, що відчував себе трохи інакше. Але якщо я не той самий, то наступне питання: "Хто ж я такий?". О, це і є велика головоломка!" І вона почала згадувати всіх</p>

		своїх знайомих дітей того ж віку, що й вона сама, щоб зрозуміти, чи можна було б її змінити на когось із них. (TGQ, URL)
27	– I don't see, – said the Caterpillar	– Не бачу, – сказала Гусінь
28	– Mine is a long and a sad tale! – said the Mouse, turning to Alice, and sighing.	– Як хвіст мій? – перепитала Аліса, не розчувши гаразд Мишиного «хвакт звісний» (саме так у неї вийшло).
29	– It IS a long tail, certainly, – said Alice, looking down with wonder at the Mouse's tail	– Авжеж, він у вас і справді довгий, але чому сумний – ніяк не збагну
30	– But I don't understand. Where did they draw the treacle from?	– І все ж я не розумію: як вони там жили?
31	– You can draw water out of a water-well, – said the Hatter	– Як, як? – озвався Капелюшник.
32	So I should think you could draw treacle out of a treacle-well – eh, stupid?	Лизнуть меляси, та й точать ляси... Второпала, дурненька?
33	– But they were in the well, – Alice said to the Dormouse, not choosing to notice this last remark.	– Перепрошую, а що таке ляси? – спитала Аліса, пускаючи повз вуха останнє Капелюшникове слово.
34	Of course they were, – said the Dormouse, – well in	– Ляси – це баяндраси, – пояснив Сонько
35	– That's the reason they're called lessons, – the Gryphon remarked: because they lessen from day to day	– Того воно й неука, – зауважив Грифон, – що день у день коротшає

36	«In that case,» said the Dodo solemnly, rising to its feet, «I move that the meeting adjourn, for the immediate adoption of more energetic remedies—»	У такому разі, - врочисто заявив Додо, підводячись на ноги, - у такому разі я пропоную проголосувати ухвалу про закриття нашого зібрання заради негайного вжиття енергійніших заходів.
37	«Speak English!» said the Eaglet	- Говори по-людському ! – сказало Орлятко
38	– If that's all you know about it, you may stand down, – continued the King.	– Якщо це все, що тобі відомо в даній справі, ти можеш спустатися вниз, – провадив Король.
39	– I can't go no lower, – said the Hatter: I'm on the floor, as it is.	– Я не можу спуститися нижче, – промовив Капелюшник, – я й так на самісінькій підлозі.
40	– Then you may SIT down, – the King replied	– Тоді можеш присісти, – відповів Король
41	– And don't look at me like that! He got behind Alice as he spoke.	Котові й король не указ, – мовила Аліса.
42	– It's a mineral, I think, – said Alice.	– По-моєму, гірчиця, особливо мелена – це такий собі порох, - сказала Аліса
43	– Of course it is, – said the Duchess, who seemed ready to agree to everything that Alice said	– Ну, звісно ж, – притакнула Герцогиня, яка, здавалося, ладна була погоджуватися з кожним Алісиним словом

44	There's a large mustard-mine near here.	Тут неподалік під горою є великі поклади гірничного пороху...
45	And the moral of that is – «The more there is of mine, the less there is of yours»	Звідси мораль: «Не дивись високо - запорошиш око!»
46	“I'm a very poor man, your Majesty,” he began	Я чоловік маленький, ваша величність, – знову почав він
47	“You're a very poor speaker,” said the King	Та бачу, що не великий... не великий мастак говорити! – сказав Король
48	The master was an old Turtle.	Вчителем у нас був старий вусатий Кит. Справжній Кашалот!
49	We used to call him Tortoise.	Ми його ще прозивали Зубром
50	“Why did you call him Tortoise, if he wasn't one?” Alice asked.	Як це так – і Кашалот і Зубр водночас? – не могла збагнути Аліса.
51	“We called him Tortoise because he taught us.”	Не водночас! – обурилася Черепаха. – Кашалотом він був, коли кашалотив нас, а Зубром ми його прозивали тоді, коли він примушував нас зубрити!
52	“I must have two, you know – to come and go. One to come, and one to go.” “I beg your pardon?” said Alice.	Прошу?! – сторопіла Аліса.

53	"It isn't respectable to beg," said the King. "I only meant that I didn't understand," said Alice. "Why one to come and one to go?"	Просити пристойній панночці не личить, – зауважив король.
54	He had forty-two boxes, all carefully packed, With his name painted clearly on each	Він старанно зібрав й спакував те майно В сорок дві іменні куті скрині
55	He had different names from these: His intimate friends called him "Candle- ends,"	Мав інакші він прізвиська й клички, Ворогам вперекір звався “Плавлений сир”,
56	And his enemies "Toasted-cheese."	А для друзів – “Недогарок свічки.”
57	'You may seek it with thimbles — and seek it with care;	Ти з наперстком і ніжністю Снарка шукай,
58	You may hunt it with forks and hope	При собі май надію і вила
59	You may threaten its life with a railway- share	Котировкою акцій його залякай
60	You may charm it with smiles and soap	Зачаруй шармом усмішки й мила
61	I engage with the Snark — every night after dark	Снарк щоночі мені увижається в сні
62	In a dreamy delirious fight	Бачу я в хворім мареві марень
63	I serve it with greens in those shadowy scenes	Як я здобич свою із рагу подаю
64	And I use it for striking a light	Снарком в небо свічу в дні затьмарень
65	Do all that you know, and try all that you don't	Бо жде Англія, що... – далі знаєте ви

		Цю цитату стару з бородою
66	Not a chance must be wasted to-day!	То ж вперед розбирати пакунки й сакви
67	For England expects — I forbear to proceed	Мій наказ – спорядитись до бою!
68	It's excessively awkward to mention it now	А тепер би промовчати ліпше було
69	With the Snark, so to speak, at the door!	„Ante portas” бо Снарк – біля брами!
70	Friends, Romans, and countrymen, lend me your ears!	Співвітчизники, римляни, друзі! Мені Прошу ваші позичити вуха!
71	They were all of them fond of quotations	Цю цитату вітали „Ура!” навісні
71	So they drank to his health, and they gave him three cheers, While he served out additional rations	І він знову налив (тим, хто слуха).
72	What's the good of Mercator's North Poles and Equators, Tropics, Zones, and Meridian Lines?	Не потрібні мені ці позначки нудні, Полюси, паралелі й екватор!” – Так гукав Будодзвін, й відповів весь загін: „Ці дурниці придумав Меркатор!”
73	The Beaver's best course was, no doubt, to procure A second-hand dagger-proof coat	Хай придбає Бобер гарний бронезилет, Секонд-хенд підійде для початку

74	The Boots and the Broker were sharpening a spade	Ну, а Бой разом з Брокером стали точить Об мантачку саперні лопати,
75	Each working the grindstone in turn: But the Beaver went on making lace, and displayed	Лиш Бобер плів спокійно мереживну нить
76	No interest in the concern	Бо бобрам, бач, на Снарка начхати
77	But while he was seeking with thimbles and care	Він з наперстком і ніжністю Снарка шукав
78	A Bandersnatch swiftly drew nigh	Та натомість знайшов Дряпогриза
79	And grabbed at the Banker, who shrieked in despair	І кураж весь пропав, бо Банкір добре знав
80	For he knew it was useless to fly	Це страшніш, ніж фінансова криза
81	Such as "Fry me!" or "Fritter my wig!"	На "Тори воно все!", "Рви перуку!",
82	To "What-you-may-call-um!" or "What- was-his-name!"	Або "Я тобі дам!", а чи "Як тебе там?",
83	But especially "Thing-um-a-jig!"	"Пропоную вам серце і руку!"
84	The Bellman himself they all praised to the skies	Екіпаж Будодзвона підніс до небес –
85	Such a carriage, such ease and such grace!	Що за шрам, елегантність, відвага!
86	The Bellman looked uffish, and wrinkled his brow.	Будодзвін, очумрівши, наборщив чоло

87	How doth the little busy bee	Хороший крокодилонько
88	Improve each shining hour,	Качається в піску,
89	And gather honey all the day	Пірнає в чисту хвиленьку,
90	From every opening flower!	Споліскує луску.
91	How skillfully she builds her cell!	Як він покаже зубоньки,
92	How neat she spreads her wax!	Привітно сміючись,
93	And labours hard to store it well	То рибоньки-голубоньки
94	With the sweet food she makes.	Самі у рот плись-плись!
95	Twinkle, twinkle, little bat!	Іди, іди, борщику,
96	How I wonder what you're at!	Зварим тобі дощику
97	'Up above the world you fly	В олов'янім горщику...
98	Like, a tea-tray in the sky.	Мені каша, тобі дощ, Щоб періщив густий борщ
99	Twinkle, twinkle	Іди, іди борщику...
100	Dinah my dear!	Ой Діночко!
101	I wish you were down here with me!	Як мені хочеться, щоб ти була тут зі мною.
102	There are no mice in the air, I'm afraid, but you might catch a bat, and that's very like a mouse, you know.	Правда, в повітрі немає мишей, але ти могла б зловити кажана, він дуже схожий на мишу.

103	But do cats eat bats, I wonder?	А цікаво, чи їдять коти кажанів?
104	“Do cats eat bats? Do cats eat bats?” and sometimes, 'Do bats eat cats?’”	Чи їдять коти кажанів? Чи їдять коти кажанів? А часом у неї виходило: – Чи їдять кажани котів?

РЕЗЮМЕ

The work focuses on linguistic (syntactic, morphological, lexical) and stylistic tools used in L. Carroll's fairy tale “Alice's Adventures in Wonderland” and its translation into Ukrainian. The genre of comic texts was not chosen by chance, because it is the fairy tale extravaganza, as a small form, and especially comic, due to its brevity, abounds in various stylistic, linguistic, and expressive means; comparison with lyrical works, which forms the relevance of this diploma research.

The purpose of the study: to identify and analyze the main means of comic representation in L. Carroll's fairy tale “Alice's Adventures in Wonderland” and their reproduction in Ukrainian translations.

Based on the goal set in this thesis, the following tasks arise to be fulfilled:

- to investigate the comic category as a linguistic phenomenon;
- to describe translation techniques and strategies for comic reproduction;
- to determine the specifics of the literary discourse and the peculiarities of its translation;
- to analyze the artistic style of Lewis Carroll's style;
- to characterize the language game as a means of reproducing the comic in L. Carroll's work of art “Alice's Adventures in Wonderland”;
- to develop a pun as a means of reproducing the comic in L. Carroll's work of art “Alice's Adventures in Wonderland”;

- to analyze irony and nonsense in L. Carroll's work "Alice's Adventures in Wonderland" as means of reproducing the comic;
- to work out the translation of a language game based on the example of L. Carroll's work "Alice's Adventures in Wonderland";
- to conduct a study of the translation of a pun on the example of L. Carroll's work of art "Alice's Adventures in Wonderland";
- to analyze the translation of irony and nonsense using the example of L. Carroll's work of art "Alice's Adventures in Wonderland".

The research material was 100 examples of the use of the comic in L. Carroll's work "Alice's Adventures in Wonderland" and their translation into Ukrainian.

Based on the developed theoretical material, we determined that the comic text as a representative of the artistic text has all its qualities. A humorous plot, the bright language of the character is the basis of the comic text. There are special words and expressions that give the speech expressiveness, emotionality, and serve as an expression of the author's attitude to the depicted. They are called linguistic means of the comic.

Humor is an important component of communication, however, in the conditions of intercultural communication, there is often a discrepancy between the worldviews of its participants, which requires a linguistic and cultural explanation to prevent communicative errors. In this regard, the problem of translating humorous phraseological units is very important for both linguistic theory and translation practice.

Having analyzed the concept and essence of humorous discourse as a form of communication, it can be noted that despite its recent appearance, it already has in its arsenal certain linguistic and non-linguistic methods of implementation in laughing and playful communication. The comic type of discourse includes two rapidly developing processes of a cognitive and communicative nature, namely, the situation that serves as the background of the speech act of communication, and the direct result of speech activity.

Since the class of humorous discourse is quite broad, the construction of a

single classification of its genres is quite difficult, because there are different types that can be attributed to both humor and other types of discourse. However, the main genres of comic discourse include – a joke, an anecdote – in the everyday sphere of communication, a humorous aphorism, a velerism, a farce, a dialogic miniature, an epigram, and others.

During the analysis of the literature, we determined that translation theories focused on the source text are becoming irrelevant. At the same time, Eugene Naida proposed another theory in opposition to the first – the theory of dynamic equivalence. According to her, the translator must strive to recreate the relationship between the recipient and the message that existed. Naida divides these relations into two levels: minimal and maximal. According to the first level, the recipient must understand the text to such an extent that he can imagine how the text was understood by the readers.

Thus, the literary and artistic discourse is a unity of two entities - the process of linguistic communication of the writer and the artistic text resulting from it. The text as the main component of the discourse actualizes linguistic and extra-linguistic phenomena, in which individual authorial dominant meanings are reproduced, representing the linguistic personality of the writer as a dynamic phenomenon that includes mental, ethnic, social and other components refracted through language and discourse.

As the latest studies show, the text is both a linguistic phenomenon and a semiotic category that implements a system of codes and symbols, and itself functions as a sign. However, in contrast to the universal verbal sign, an individual (author's), processual, immanent and emotional character is more characteristic of an artistic text.

Defining the artistic text with the entire set of signs as a product of the literary and artistic discourse, the question arises about the semiotics of the discourse itself, which, replacing the semiotics of the text, determines the further development of approaches to the study of both the linguistic features of the artistic text at all its levels and the mechanisms of text construction.

In the course of the study, the components of the implementation of the cultural approach to the analysis of the work "Alice's Adventures in Wonderland" were determined. Among these principles, the following are noted:

historical and cultural principle, the essence of which is the selection and appropriate use of information about historical and cultural facts that characterize the time and place of creation of an artistic work. So, in particular, when studying L. Carroll's fairy tale "Alice's Adventures in Wonderland", it is appropriate to pay attention to familiarizing schoolchildren with the concept of the "Victorian era", to focus their attention on the importance of the figure of Queen Victoria in the development of England at that time, its society. Also, within the framework of the implementation of the specified principle, consideration of the English traditions mentioned in the work (tea party, playing croquet) becomes important;

a biographical principle that does not require a verbatim reproduction of all stages of the writer's life, but emphasizes the most characteristic features of his personality, which in one way or another influenced the work he wrote. Thus, it will be appropriate to note the peculiarities of the formation of L. Carroll as a scientist, theologian, and writer, which will demonstrate the multifaceted nature of his nature;

historical and literary principle. In the context of studying L. Carroll's fairy tale "Alice's Adventures in Wonderland", it seems appropriate to consider the circumstances of the writing of the work, in particular, attention can be focused on the real prototypes of fairy-tale characters;

a literary principle, the use of which allows you to ensure the systematic study of a work included in a number of works characterized by the same genre affiliation. In particular, when studying L. Carroll's fairy tale "Alice's Adventures in Wonderland", it will be appropriate to mention the predecessors of the writer in the specified genre and their works, to draw parallels between Carroll's fairy tale and the fairy tales of other authors;

the principle of visuality, which ensures the connection of different types of art during the study of a literary work. So, in particular, when studying the fairy tale story "Alice's Adventures in Wonderland", possible forms of work are both the

consideration of illustrations to the work of artists of different times, and the viewing of feature films based on the fairy tale story.

The means of semantic actualization of the comic in the works of L. Carroll are determined. It is noted that the means of semantic actualization of the comic are used quite often in L. Carroll's work. A vivid example is their use in the novel "Alice's Adventures in Wonderland", because it contains quite a lot of means of semantic actualization of the comic. The author used highlighting here with the help of italics, capital letters, dashes and all kinds of word pictures and poetic phrases.

In addition, in his works, L. Carroll actively used elements of nonsense as one of the key components of the language game. He used this variety of means of semantic actualization of the comic in his works and distinguished it in various ways. In particular, the language game of the author was expressed in words, phrases, statements, a series of statements, a dialogic exchange or a complete text of a certain genre.

The main ways of translating the means of semantic actualization of the comic in the works of Lewis Carroll are established. Thus, the analysis of Ukrainian-language translations of Lewis Carroll's texts demonstrates that substitution is most often used to translate the means of semantic actualization of the comic (34% of cases). The second most frequently used transformation is zero permutation (27% of cases). Next in terms of frequency are permutations (18% of cases), additions (13% of cases) and omissions (11% of cases).

To translate the phraseological units used in the analyzed texts, translators most often – in 57% of cases – used equivalents. The second most used method of translation was the use of descriptions – 21%, then – the use of analogies – 20%, and finally, tracing – 2%.

Key words: humor, discourse, comic discourse, fairy tale, translation